

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Váci-körút 18,
hová minden küldemény
intézendő.

POLITIKAI JELLEGŰ,
ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.
SZERKESZTI: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 16 kor.
Fél évre 8 »
Negyedévre 4 »

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Plehve ítélete. Irta: *Dr. Singer Bernát*. — A pesti rabbik és az ő vidéki kollegáik. Irta: *Mardochai Hajehudi*. — A magyar zsidóság szervezetről. Irta: *Dr. Venetianer Lajos*. — Alcharizi egy makamája. Fordította: *Patai József*. — Rabbí-gyűlés. — Kise-név. — Hírek. — Pályázatok. — Hirdetések.
A mellékleten: Gyöngyszemek a talmudból és midrashból. (Szöke-vények. — Ami kellemes, de veszedelmes. — Összehasonlítás. — Szabály. — Negyedik magyarázat. — Fenn és lenn, kicsinyek és nagyok. — A csak imádkozónak. — Az okos babyloniaiak. — Nem a törvény tartja fenn az emberiséget. — Hosszadalmas tanácskozás. — Egyebek.) Irja: *Szabolcsi Miksa*. — Urak és zsidók. (Tárca.) Irta: *Thury Zoltán*.

Naptár:

Vasárnap (1903. augusztus hó 23.) 5663. Áb hó 30-ika
Rós-Chódes első napja.

Hétfő Elul hó elseje Rós-Chódes második napja. Kedd 2-ika. Szerda 3-ika. Csütörtök 4-ike. Péntek 5-ike. Szombat 6-ika. Hetiszidra: Sóftim. [Mózes V. könyve 16. fejezete 18-ik versétől a 21. fejezet 10-ik verséig.] Haftora Onóchi, onóchi hu menachemchem... [Jesaiás 51. fejezete 12-ik versétől az 52. fejezet 13-ik verséig.]

Plehve ítélete.

Az orosz belügyminiszter, a zsarnoki önkénynek ez idő szerint egyik leghirhedtebb apostola, az orosz nép szabadságszeretetének kegyetlen elnyomója, ítéletet mondott a zsidóságról. Kimondotta, hogy bűnösök vagyunk valamennyien. A Néva-parti nagy birodalom zsidó vallásu lakossága ne számítson kiméletre, ne számítson igazságra, mert közöttük a bűn tanyázik, az, a melyik a legnagyobb minden zsarnok szemében: részt vesz a szabadságért folytatott küzdelemben. Abban az óriási mozgalomban, mely az orosz nép felszabadítását tűzte ki magának célul, zsidók is tevékeny részt követelnek maguknak; abban a titokzatos munkában, mely az önkényuralom megdöntésére törekszik; a harcosok közt, kik Szibériában vagy a sötét erődökben fejezik be rövid pályafutásukat: azok között zsidókat nagy számban fedezett fel a megdönthetetlen látszó csári uralom kémkedő rendőrhada és így rászolgáltak ők és összes vallástársaik a kivételes rendszabályokra, a kisenevi kegyetlenségekre és az üldöztetésekre, melyek ezentul fognak bekövetkezni.

A zsidóság szereti a szabadságot: ez Plehve nyilatkozatának rövid kivonata.

Vajjon ki merné tagadni, hogy Plehvenek igaza van? Rémes sejtelmek fülünkbe zugják, hogy ez az igazság testvéreinket a legszörnyűbb örvények felé fogja sodorni; aggódó lelkünk a keservek és megrázkódtatások komor fellegeit látatja velünk, melyek elborulnak vallástársaink

milliói felett; és mégsem érezzük egyebet, mint örömet legnagyobb ellenségünk nyilatkozatának hallatára, mely egymaga is elég erős lesz, hogy az összes igazságszerető emberek rokonszenvét megnyerje számunkra és elég erős lesz, hogy mindnyájan igaz tisztelettel és szeretettel gondoljunk orosz hitfeleinkre.

Nem hatott reánk különös ujságképpen Plehvenek hire. Akik ösmerjük azt a végtelen drámát, melyet a zsidó nép eljátszott a világtörténetben, sohasem kételkedtünk abban, hogy az ő lelke csupán a szabadság magasztos légkörében találhatja meg vágyai kielégítését, saját magának megnyugvását. Méltatlannak találnók multunkhoz, ha a zsidóság vagy annak bármily csekély töredéke a népeket leigázó törekvéseknek lépne szolgálátaba. Szégyenpir futná be arcukat, ha azoknak utódai, kik inkább államuknak pusztulását választották, mint a római iga hordozását, egyszerre a sötét elnyomás karjaiba vetnék magukat. Hihetetlen volna, ha önérzetes, fajukhoz méltó zsidók akár Oroszországban, akár másutt a reakció dicséretére vágyódnának, mert mi tudjuk, hogy az a lehetetlenség körébe tartozik.

És mégis! Most, hogy a leghivatottabb ajkáról hangozott el a dicsérő vád, jól eső érzés szállja meg lelkünket, mely némi kárpótlást nyújt nekünk a sok szenvedésért, mely testvéreinkre szakadt és a mely minden igaz emberbarátban annyi fájdalmat keltett.

Kérdeztük, kutattuk, mi lehet az orosz zsidógyűlöletnek oka? Miért nem szabadítják meg a szeretetet hirdető kereszténységet a zsidógyűlölet

ama szegényfoltjától, melyet a pogány nemzetek is pironkodva letörölni igyekeznének? Talán elvetemedett emberek az orosz zsidók? Talán kiszipolyozzák a lakosságot? Ők, kiknek szegénysége minden képzeletet felülmúl, kiknek hihetetlen nyomorusága hű leírását a regényírók fantáziájának vélnék?

Ezentul nem kell e kérdéseket felvetnünk. Plehve megfelelt reá. A zsidók bünösök. A zsidók szeretik a szabadságot. A kereszténység még ott Oroszországban is tiltakozik az üldöztetés ellen; egyszerű falusi papok és jámbor püspökök, kik az evangéliumból csupán azt tudják, hogy Jézus is zsidó volt, az apostolok is zsidók voltak, akik a szeretetnek és szabadságnak voltak apostolai; a kereszténység eme képviselői az orosz vallás nevében a szószékről kéri a népet, hogy legyen méltó vallásához és ne bántsa a zsidót. De az orosz államiság képviselői mást mondanak, mint a vallás papjai. Azok csupán azt tudják, hogy a zsidók a szabadság küzdőivel éreznek lelki rokonságot és az ő papjaik, katonáik, rendőreik és minisztereik ezentul is suhintani fogják a gyűlölet ostorát a zsidóság felett, mely csak halál és kivándorlás között választhat. Csupán ez a két eset adhatja meg vágyaik teljesítését: a szabadságot!

A népeknek meg van a maguk fátumuk, melytől meg nem szabadulhatnak. A gondviselés a szabadság vágyát oltotta a zsidó nép szívébe. Ez volt végzete. Balsorsa és boldogsága ebből fakadhat. Egyiptom Fáraói ezért sülyesztették rabságba őt; orosz csárok ezért üldözik őt. Szabad hazát kerestek őseink a pusztán át; ugyanannak keresésére készítetik a mai zsidó vértanukat a huszadik század komor eseményei. Kivándorolnak sokan és a kik megmaradnak Oroszországban, hazájukban keresik a szabadságot. Meg is fogják találni. Ők vagy utódaik.

Akik a modern népvándorlás szomorú részesei, akik hazát keresnek Amerikában, a Szentföldön, vagy bárhol a nagy világ kopár pusztaságain, hitükön kívül még csak egy kincset vihetnek magukkal: Plehvenek nyilatkozatát, mely a szabadság küzdőivé avatta őket.

A kik pedig otthon, a rideg, a kegyetlen otthonban maradnak, küzdeni fognak tovább azokkal egyetemben, kik rejtelmesen és rémesen dolgoznak hazájuk és honfitársaik jobb sorsának kivívásában. Hiszszük Istent, hogy egykor Oroszország felett is felpirkad a népszabadság hajnala és akkor valamelyik történetíró megtalálja a szép és megható regényekben oly gazdag orosz levéltár poros aktái között azt az iratot is, melyet a mostani belügyminiszter helyezett el benne és ő tudtára adja kortársainak, hogy a szabadság ki-

vívásában, az alkotmány kiküzdésében, a legédesebb álmok megvalósulásában zsidó testvéreink is segédkeztek. A zsarnok birodalom üldözött gyermekei lesznek ők, de méltó fiai ők a szabad Oroszországnak.

Mi pedig igaz szívvvel mondjuk, hogy ők a zsidó népnek is méltó fiai!

Dr. Singer Bernát,
szabadkai főrabbi.

A pesti rabbik és az ő vidéki kollegáik.

Szerencse, hogy nincs papi-hierarchiánk. A zsidó prépost csak úgy foghegyről diskurálna a zsidó plébánossal; a zsidó kanonok pláne szóba sem állana a zsidó préposttal és kanonokra és prépostra és plébánosra mint a nagy semmire tekintene le a zsidó püspök. Azaz pardon! Még sem szerencse. Hisz ami történhetne, most is történik, mikor zsidó pap csak zsidó pap. Egyik nagyobb községnek a rabbija, a másik kisebb községnek. Megtörténik az, hogy a fővárosban tanácskozásra gyűlnek egybe a vidéki rabbik. Szent czélokról, fontos felekezeti és humánus érdekekről van szó: a hitoktatás megjavításáról, a vallásos érzés emeléséről, a zsidó tudás terjesztéséről és mélyítéséről és végül arról, hogy a szegény községek rabbijai és hivatalnokai munkaképtelenség esetére ne szoruljanak koldulásra. Igen, de ezt csak vidéki rabbik akarják, már pedig a vidéki rabbik tanácskozására, ha mindjárt Budapesten történik is, csak nem mehetnek el a pesti hitközség rabbijai, sőt még csak ki sem menthetik elmaradásukat. (Aminthogy az e héten itt tartott rabbigyűlésre el nem mentek és elmaradásukat ki nem mentették.) Ennyi udvariassággal egy pesti rabbi nem tartozhat a vidéki rabbinak.

Mit is törődjenek a nagy pesti rabbik a kisebb rabbik bajaival! A hitoktatás, annak vezetése és felügyelete nem az ő dominiumuk; szívesen engedték kisiklani kezeik közül már sok évvel ezelőtt; a vallásos érzés meg a fővárosi rabbik hivei közt annyira nőtt, hogy valóságos veszedelem volna, ha még jobban terjeszkedne. A múlt évben mindössze kétszázötvenketten jelentették be náluk kitérésüket. Tekintélyüket is elég tekintélyesnek hiszik. Ami meg nyugdíjukat illeti, arra csakugyan nincsen gondjuk. Azért pesti hitközség a pesti hitközség.

Nincs is okuk nagy tanácskozásokra; rendben van az ő szénájuk. Csak a nagyigényű vidéki rabbik hiszik, hogy lelkes zsidó papnak fájhat a vallásos züllés, ha az mindjárt csak a szomszédságban tapasztalható is; hogy a zsidó hitoktatás eredménytelensége aggaszthatja a zsidó papot akkor is, ha ő igaz papi buzgalommal a felügyelet kötelessége alul emanczipálódott; hogy a szegény rabbik és zsidó hivatalnokok ügye érdekelheti tán egy kissé az államtitkári fizetéssel meghuzódó pesti rabbikat is, hiszen — bocsánat a kiméletlenségért! —

majdnem kollegák. Volt azon a gyűlésen legalább 20, és csatlakozott a mozgalomhoz legalább 50 olyan rabbi, ki szintén nyugodtan aludhat nyugdíja felől, csak úgy, mint a pesti rabbik, de fáj nekik a szegényebb kartársak gondja és munkaképtelenség esetében igazán szánalomra méltó helyzete. És hiszik még ezenkívül az itt gyűlésezett ambiciózus rabbik azt is, hogy a talmud ama maszichtája, mely a derech-ereczről, az illemről, a viselkedésről és az udvariasság szabályairól tárgyal, a pesti rabbikra is tartozik egy kissé. Tovább mennek és összehasonlításokat tesznek és arra az eredményre jutnak, hogy olyan plébánost, lelkészt, vagy pópát nem látott még civilizált ember, ki a városában tanácskozó plébánosok, lelkészek vagy pópák gyűléséről még csak tudomást sem venne. A kollégiálítás ilyen durva megsértésére a világ semmiféle jónevelésű karában példára nem akadunk.

Az összetartozandóság emelése a rabbinusi karban egyik célja az országos rabbigyűlésnek, melyet a rabbik mostani gyűlésük alkalmával megteremtettek. Lépjen be ebbe a pesti rabbinátust alkotó négy rabbi. Szükségük van rá. Tanulják meg, hogy a pesti hitközség nem külön ország; hogy a vidéki rabbikkal egyenlők; hogy Magyarország rabbijai közé tartoznak ők is. — És még ők panaszkodnak arról, hogy a rabbik meg nem becsülik! Soha előjáróság rabbikat még így nem sértett, mint most a pesti rabbinátus. Ilyen példa után miket engedhetnek meg maguknak a rabbival szemben a világi fejek? Valóban rossz tanácsadó a góg, különösen a papi góg, mely a legvisszataszítóbb, minthogy a pap feladata, hogy az alázatosságra adjon példát.

Tudós és érdemes férfiak a pesti rabbinátus tagjai, annál érthetlenebb a magaviseletük kollegáikkal szemben. Mert csak az ürességnek van szüksége arra, hogy fölfújja magát, hogy a többiit fumigálja.

Feldmann Mózes rabbi külföldben tudhatná, hogy vidéki rabbi is válhat pesti rabbivá. Galánta, ahonnan a tisztelendő ur Budapestre került, még csak az ország nagy közsegei közé sem tartozik. Inaworazlawot Porosz-Lengyelországban nem ismerem, ismeri azonban *Pollák* Lázár rabbi és jobban tudja mint én, hogy Sárbogárd is nagyobb község. A nagyhirű Kaysérling dr. sem a világ központjából került Budapestre. Eendingen, vagy Rüttingenau (nem tudom már, mi a neve annak a svájci falunak, ahol előbb működött) alig tartozik Európa központjai közé. És Kohn Sámuel dr., a történetíró és a pesti zsidók első magyar hitszónoka, tán emlékszik még, mennyire fáj a mellőzés. Meisel rabbi, kivel rövid ideig együtt működött, az épp akkor az iskolából kikerült fiatal papot semmibe sem vette, ami nagy igazságtalanság volt, mert Kohn Sámuel dr. már akkor is jeles ember volt és ami épp ezért sok keserű órát okozott neki. Amit akkor Meisel rabbi vele szemben vétett, azt követte el most ő egy egész gyűléssel, rabbik, kollegák gyűlésével szemben, kik között vannak — hál' Istennek! — elegendő, kik az ő megbecsülésére is méltók.

Mardochai Hajehudi

A magyar zsidóság szervezetéről.*

Irtá és a Dunántúli Rabbi-Egyesület 1903. augusztus 20-án, Budán tartott közgyűlésén fölolvasta: Dr. Venetianer Lajos.

Tisztelt közgyűlés!

Több mint egy emberöltő múlt már el azóta, amióta a magyar zsidóság a törvényhozás által elismerten pártokra szakadt; elég idő arra, hogy elsimuljanak az ellentétek, kiforranak a nézetek, hogy mindkét részről szerzett tapasztalatok közelebb hozzák egymáshoz a szertehuzó elemeket, de egyszersmind elég idő arra is, hogy a magyar Izrael egyetemének várfalán ütött rés oly szélessé váljék, hogy a legbuzgóbb mesterek sem volnának képesek azt újból helyreállítani.

Mit várhatunk tehát a multak tanításai s a jelen tapasztalatai alapján a belátható jövőtől? Mily irányt kövessünk *mi*, kiket legközelebből érdekel a kérdés, mert legközvetlenebbül hordozzuk szívünkön a magyar Izrael fölvirágoztatása ügyét; minő álláspontot foglaljunk el *mi* abban a közszükséglet szülte mozgalomban, mely ismét föl akarja venni a kongresszus által elejtett fonalat, hogy egymáshoz fűzze hazánk zsidó közrétegeit, hogy szoros kapcsolatot létesítve a gyülekezetek között erőben és tekintélyben gyarapítsa, vallásos és kulturális feladataiban magasabb föllendülésre tegye alkalmassá a magyar Izraelt?

Evvel a kérdéssel óhajt foglalkozni mai gyűlésén a magyar rabbikar tekintélyes zöme s hálás köszönetet mondok az Elnökségnek, amiért engem tüntetett ki megtisztelő fölszólításával, hogy körvonalozzam azt az alapot, amelyen — nézetem szerint — meg volna oldható hazánkban a zsidók községe-szervezeti ügye.

*

Kármán Mór 1868 október 26-án, hat héttel a kongresszus előtt, a következő levelet írta Löw Lipótnak (a levél Löw Immánuel főrabbi birtokában van): »... Tudósításom a miniszternél tett látogatásom érdekli... a csütörtöki audiencia alkalmával ismételve bemutattam magam a miniszternek, ki azonban felkért, hogy miután audiencián velem hosszasan nem szólhat, a napok folytán tennék nála látogatást. Vasárnap, f. hó 11-ikén volt alkalmam őt honn találnom. Legelső kérdése a miniszternek, úgy hiszem nem minden célzat nélkül, a kongresszusi választások mibenállását illette. Én azt felelém, hogy a végleges eredményt egyelőre korántsem lehet a központi bizottmányok alakulásából megjövedölni — őszintén megvallottam, hogy mindeddig nem igen nagy figyelemmel kísértem a folyó választásokat, mint-hogy — véleményem szerint — *oly ügynek, mint amilyen a kongresszus elé fog hozatni, korántsem szabadna a véletlen többség eldöntésétől függnie*. Ismételve egy korábbi audiencián tett megjegyzésemre figyelmeztettem a minisztert, hogy az egész kongresszus eredménye attól függ, vajjon a kormány tisztában van-e szándékával s hogy a cél, melyet kitűzött, megérdemli-e azon roppant apparátust, mely mozgásba hozatott. A miniszter — úgy vettem észre — szokásán kívül szándékosan hosszabban engedett beszélni s csak itt-ott szakított félbe egy-egy

* Nem mindenben osztjuk a kitűnő szerző nézeteit, különösen a mi előadása konkluzióját illeti. De azért örömet közöljük a pompás tanulmányt, melynek gazdag és érdekesnél érdekesebb adatai a rabbikból álló tudós hallgatóságot valósággal fölvillanyozta, bár azok között is többen voltak, kik az octroyznak ellenségei.

Szerk.

rövid kérdéssel. . . . A kongresszusra áttérve, azt felelé nekem, hogy ő már a konferencia alkalmával észre vette, hogy ő maga, mint laikus és keresztény ember, többet ért az illető kérdésekhez, mint a meghívottak; különben — ezt mondá — más utat a zsidó egyházi ügyek rendezéséhez nem talált, mint egy általános, egyetemes gyűlés egybehívását, minthogy mint a szabad egyház barátja s mint keresztény államférfi, minden oktroyától tartózkodni akart. Én nyíltan megmondtam erre, hogy *a kongresszus egybehívása idétlen*, minthogy az eddigi politikai elnyomás a zsidó egyházban az egyházi közösség érzetét nem fejlesztheti ki eléggé; *de tisztán egyházi szempontból nézve egyszersmind jogtalan cselekmény, minthogy a már létező közösségeket végképp mellőzi* s így akarva, nem akarva, szakadáshoz kell vezetnie. *Szabad egyházi alakulásnak* — folytatám — *az alsóbb rétegek, a közösségek szervezésével kell megindulnia, nem pedig a legfelsőbb egyetemes gyűlés inaugurációjával*, melynek szabad egyházban különben sem adhatni minden közösségre nézve kötelező törvényhozási jogot. Eszélytelen dolog különben is oly gyűlésen, melynek kétszáznál több tagja van, oly kényes dolgot s kérdéseket feszegetni, mint aminőknek egyházi alakuláskor szükségképp szőnyegre kell kerülni, mert akár be akarják vallani, vagy nem, én *vallásbeli dolognak tartom még az egyház alakulásának kérdését is, minthogy különböző alapokból kiindulva, szükségképp különböző alakuláshoz kell jutnunk*. A miniszter erre azt jegyzé meg, hogy ő korántsem akarja az ily kérdéseket az egész kongresszus előtt tárgyalatni . . . úgy látszik azonban, hogy a miniszter maga sincs még tisztában vele, mert rögtön félbeszakította beszélgetésünket s más térre vitte át . . .

Bemutattam — a személyes vonatkozások kihagyásával — Kármán levelét, nemcsak azért, mert sok oldalról világítja meg a kongresszust megelőző küzdelmeket, de főleg azért, mert Kármán személye nem volt belevonva a kongresszusi mozgalmakba s így fölülállván a pártokon, teljesen pártatlanul ítélt meg a helyzetet. A következmények igazolták Kármán felfogását, melynek különösen két pontja veendő figyelembe; az egyik, hogy *»szabad egyházi alakulásnak az alsóbb rétegek, a közösségek szervezésével kell megindulnia«*, a másik pedig az, hogy *»vallásbeli dolgokat képez még az egyház alakulásának kérdése is, minthogy különböző alapokból kiindulva, szükségképp különböző alakuláshoz kell jutnunk«*.

Bármennyire igyekeztek s igyekeznek ma is a kongresszus sikertelenségét s a jelen sivár állapotok reménytelenségét személyes okokra visszavezetni, a valóság és a történeti igazság az, hogy az említett két pont volt az a kettős sziklafal, amelyen megtörték a szervezkedés előrehaladó hullámai, s egyedül ezen két pont körül kell tisztáznunk a helyzetet, ha célhozvezető uton, üdvös irányban, méltó módon akarjuk kiépíteni a magyar zsidóság közösség-szervezetét. Mert oktroyával ugyan mindent megcsinálhat a kormányhatalom, keresztül-gázolhat ősi tradíción, figyelmen kívül hagyhat egyént és lelkiismereti szabadságot, teljes tabula rasa-t teremtve megadhatja a meggyőződése szerinti legmegfelelőbb jogrendet, de *mink magunk* állami beavatkozás nélkül nem fogjuk soha dűlőre vinni szervezkedési ügyünket, hacsak számot nem vetünk a közösségegyedekkel s a bennük megnyilatkozó lelkiismeretbeli igények jogos méltánylásával.

A jövő ezen perspektívájának bizonyítására nem szükséges a jelen állapotokból vont következtetésekre

utalnom, de kérem tisztelt hallgatóimat, figyeljék meg a mult idők példáit, a történet tanulságait.

*

Az állami önállóság idején külön zsinagógákkal külön közösségekké szervezkedtek az idegenből jött letelepültek, mely közösségekhez a jeruzsálemi főhatóság rendelt ki kezelő hivatalnokokat a zsinagóga külső s belső rendjének fenntartására, valamint a szegényügyek pontos végrehajtására. Egy talmudi monda szerint (Jer. Megilla 73. d) 480 zsinagóga volt Jeruzsálemben, amely tudósítás mellett teljes biztossággal állapítható meg az, hogy külön zsinagógájuk volt a Rómából szabadon bocsátottaknak, kik Pompejus rabságába jutottak, de utóbb felszabadulva ismét visszatérhettek s kik külön közösségbe verődtek össze; továbbá külön zsinagógájuk volt a Cyrenäbelieknek, az Alexandriaiaknak, a Ciliciabelieknek s általában az ázsiaiknak. (Schürer, Geschichte II.³ 65. 431. l.) Alexandriában, hol szintén gyűlöhelye volt a legkülömbözőbb országokból származó zsidóknak, Philo tanúsága szerint (Leg. ad Coj. c. 20) a nagy bazilika mellett számos zsinagóga létezett. Sepphorisról tudjuk (Jer. Berakhoth 9. a.), hogy külön zsinagógájuk volt a Babyloniából odaszármazott zsidóknak. De ha a Szentföldön és Alexandriában egy politikai testületet alkotott az összzsidóság a külön zsinagógák vezetősége egy *központi* hatóságtól rendeltetett ki, úgy már Jeruzsálem pusztulása előtt Rómában egymástól teljesen függetlenül is szervezett közösségekkel találkozunk; ezek a zsinagógák vagy közösségek részben Augustus, Agrippa, Volumnia néven jelöltettek, valószínűleg azért, mert az illetők által fogságba ejtett s utóbb szabadonbocsátott rabszolgákból alakultak, részben pedig Róma azon városrésze szerint neveztettek el, ahol épp elhelyezést nyert a zsinagóga, volt azonban Rómában egy »héber zsinagógája« is, a Jeruzsálemből jött s még héberül beszélő zsidók gyülekező helyének jelzése céljából, ellenében olyanokkal, kik már nem beszéltek héberül. A nyelvi és származási külömbőség folytán létrejött ezen elkülönödés még jobban mutatkozik Rómában az ujkor elején, amikor külön zsinagógában gyülekeztek a Cataloniaiak, az Arragonok, a Kasztíliabeliek, a francziák s a Szicziabeliek, amely elkülönödést legjobban jellemzi az a tény, hogy midőn IV. Pál pápa csak egy zsinagógát engedélyezett a Rómában lakó zsidók számára, akkor őt templomot építettek egymás mellé, de egy földel alá, amint az még ma is látható (Berliner, Geschichte II.² 28. l.), valamint az a tény, hogy Triesztben és Velenzében még ma is használatban vannak, ugyanazon épületben, de csak külömböző emeleten elhelyezett külömböző ritusra berendezett templomok, mely ritusok az illető templomok látogatóinak származásával függnek össze.

Ha nem volnának ilyen föltétlenül biztos adataink a nemzetiségi külömbőség alapján létesült különféle zsinagógákról, úgy közel állana az a feltevés, hogy a nagy városokban felszaporodott zsidó lakosság nem fért el egy helyiségben, nyitottak hát az időleges szaporulat elhelyezése céljából fokozatosan többet. Tényleg azonban, ha tudjuk azt, hogy a második templom fennállása idején a zsinagóga főcélja első sorban nem a szűkebb értelemben vett istentisztelet volt, hanem a törvényben, a vallástudományban való kioktatás; ha tudjuk továbbá azt, amit Blau Lajos oly meggyőző érvekkel bizonyított (Tanulmányok, 84. II), hogy Schürer (Geschichte III.³ 93. l.) őreá mint főforrására hivatkozik, hogy ugyanis a zsinagógákban tartott nyilvános szombati előadások az

idegen nyelvű zsidók számára külön-külön saját nyelvükön tartottak meg; ha végre elképzeljük azt, hogy az idegen nagy városban természetesen csoportosulnak és ragaszkodnak egymáshoz azok, kik egy vidéken nevelkedtek s nem igen tudnak kivetközni megszokott gondolkozásuk s életmódjukból, — úgy természetesnek fogjuk találni azt, hogy már a zsidóság szétszórátása előtt is Jeruzsálemben, Alexandriában és Rómában nyelvi és származási különbség alapján keletkezett különálló zsinagógák léteztek.

Am a nyelvi és származási különbségen kívül bizonyára voltak vallásgyakorlati eltérések is, melyek az elkülönödést igazolják. Nem bocsátkozom hipotézisekbe; a II. templom idejét festő források a pusztulás utáni időkből származnak s legnagyobbbrészt azok szokásait viszik át előbbi korokra; épp azért csak a szétszórátás utáni korra óhajtom azt a tényt megemlíteni, hogy a babylóniai és a palesztinai iskolák közt a gyakorlati vallásos élet tekintetében nagy különbségek voltak. A karaiták későbbi propagandájának egyik legnagyobb erőssége volt a tényleges gyakorlati ellentét Palesztina és Babylonia közt s Saadja volt az, aki épp azért akart egyöntetű gyakorlatot létesíteni, hogy élet vegye a karaita mozgalomnak. A főbb különbségek voltak: Palesztinában egy napi Rós Hasono-t tartottak, Babylónban kettőt; a Babylónban kötött házasságot Palesztinában érvénytelennek tartották, mert itt a Kethubának nyolczszoros értéke volt; Babylónban 16 terefóth-ot ismertek, Palesztinában csak az agyhártyát vizsgálták; s nem ad-e okot a gondolkodásra az a tény, hogy a vallásos megszoritások főforrása, a Chullin traktátus, de még az egész Kodóschim-rendnek megfelelő része is hiányzik a palesztinai talmudban? (Frankel, Mebo Hajerusalmi, 45. l. Frankel, Beiträge, Monatschrift XX. 352. l. Graetz V. Jegy. 14). Ismerve ezen adatokat, nem vonhatunk-e némi következtetést, ha azon adat akad elénk, hogy Sepphoriban külön zsinagógája volt a babylóniaiaknak, a vallásgyakorlati eltérésekből származott elkülönödésekre is?

(Folytatása következik.)

Alcharizi egy makamája.*

XLVIII.

*Az orvos és a nagybeteg,
Kit szerelmi kinok gyötrenak.*

Hémán, az Ezrachita szól:

Szivembe fájdalmat véstek — súlyos szenvedések; — lefektettek kóros ágyba, — gyötrellemmel telehányva. — Sokáig nyögtem, — széttörötten, — a betegség korbácsa alatt, — melytől még nem maradt — egy király sem mentve. — Nem bízam már életembe. — Gyógyulást nem várhatok, — mondták az orvosok. — Néhány

* Olvasóink emlékezni fognak még arra a gyönyörű képre, melyet Gábor Ignác nyújtott Alcharizi költészetéről és így meg fogják érteni az ilyen makama (= mulattató) kompozícióját. Hémán, az Ezrachita: az elbeszélő (tulajdonképpen a költő maga) találkozik több helyen legjobb barátjával: Chéberrel, aki nyakába vette a világot s bolyongásai közben különböző furcsa kalandoknak hősévé lesz. Mindegyik makama egy ilyen kalandnak a leírását foglalja magában s rendszeren azzal végződik, hogy mikor Chéber látja, hogy Hémán ráismert, hirtelen eltűnik előle. A makamák versformája olyan, mint a fordításban. Kifejezéseit is vissza kellett adnom, még a legkeletibb helyeken is, mert mint műfordítónak nincs jogom változtatni rajtuk. Hiszen Alcharizit kell bemutatnom, akitől különben is még egyetlen makamát sem birunk magyar fordításban. Pedig érdemes vele foglalkozni. Kämpf egyetemi tanár egy egész kötetet fordított belőlök német nyelvre. Természetesen, oly körülmények között, midőn az eszeveszett kuplák nem szedték el a babért s tapsokat az igazi poézis elől. P. J.

barátom azonban — tanácsolta: menjek nyomban — balzsamos Gileádba, — hátha — betegségem megtalálja — üdvös írját ottan! — Szavukra hajtottam — és okos tanácsukra, — szinte futva, — elindultam a nagy utra.

Mig Gileádban — bolyogva jártam — s megcsodáltam — sok gyönyörű műremekét, — nézve szerteszét, — egy állványon tisztas aggot vettem észre, — megtévezve — királyi díszszel, fénnyel, — ruhája kincscsel ért fel; — bibor fődte a bársonyt, — melyet bysszus átfont. — Megkérdeztem, hogy ki ő. — „Orvos, mondták, kit sok szenvedő — férfi, nő — áldva, áld, — mert baját — meggyógyítja ingyen.“ — Amint megtekintem, — elébe áll egy ifju ember, — könyes szemmel, — és szól: „Uram, kérlek szépen, — háboruból jövök éppen. — Nem volt soha tán — ily csatám. — Az ellen csupa tűz, — mely a halállal is összetűz. — Belém röpitettek két nyilat, — és a kín miatt, — mely égetve hat, — nincsen nyugtom, békem, — és csak az, ki nekem — okozta a kinokat, — szivembe röpitve a nyilakat, — csak az enyhíthetné gyötrelmem, — nála kell a gyógyírt lelnem; — de ő sirásomon csak nevet, — kikaczagja könnyemet, könnyörgök hozzá és nem felel, — gúnnyal fordul tőlem el; — rólad azt hallottam pedig, — hogy telik — gyógyszer nálad minden bajra, — enyhítés minden jajra, — lágy kötés a vérző sebre, — balzsam a kényesebbre. — Nyujtsd felém hát irgalmad vesszékét, — hadd üzze szét — szivem sok fájdalomérzetét.“

„Ha rejtvényeket feladni énnekem, — szól az orvos mérgesen, — ha kipróbálni — bármi — talányokkal akarsz engemet, — hagyd el tüstént e helyet, nincs számodra felelet. — De ha példaszó helyett, — beszélni fogsz egyenesen — orvosságod' kikeresem.“

„Isten engem úgy segéljen, — szól az ifju hevenyében, — elárulom titkom' néked, — hadd találjak békességet: — Harczoltam a szerelemmel, — nem ellenel; — szép gazellák táborával, — nem leventék bűsz hadával; — a szemek kardja — volt a szablya; — szemök tekintetét — lövelték szerteszét; — szerelmi üszköt dobtak — szívébe soknak, — mitől roppant — lángra lobbant. — Egyikök reám czélt szép szemével — és keblemet repeszté széjjel; — tüzes két nyila szivembe mélyedt, — azóta életem semmivé lett; — gyötör kinos fájdalom, — tengernyi nagy bánatom; — hánykolódom ágyamon — s égő sebem fáj nagyon. — És az, ki megsebezett, — tudna reá gyógyszereket; — de ő csak kinevet — engemet; — gyötrelmemre bánatomra — még a guny terhét nyomja. — Rólad pedig azt hallottam, — hogy legottan — segítesz minden beteg, — nyujts hát tüstént írt nekem!“

És énekelve szól tovább:

*„Gyógyíts meg, óh gyorsan, kérlek,
Amíg bennem él a lélek!
Nálad Gilád balzsamírja,
Kinok közt hát miért éljek?
Szivem sajog, lelkeim beteg,
Tagjaim bűsz lángban égnek:
Martalékul esem még majd
Szerelmem vad láztüzének!
Mutasd meg hát, hogy tetted
Hírednél is többet érnek!“*

Az orvos meghallgatta énekét, — tetszett neki a szép beszéd — s mosolyogva szól: „Ne félj, adok neked — gyógyszereket; — kettőt adok, — de sokkal nagyobb — az elsőnek gyógyhatása; — bűvarázsa — eloszlat

minden bajt, — te is majd — meggyógyulsz bizton tőle ;
de ha nem kaphatsz belőle, — ha a szükséges alkat-
részeket — össze nem csempészheted, — használd a
másikat, — rosszul az se hat — hát mentsd meg maga-
dat! — Az első szer ez, mely üdvöt szerez: — Vedd a
barátság fűszerét, — a vonzalom néhány bűvözetét, —
a tiszta szerelem himporát, — az ajkak rózsa biborát,
— a szemek szende liljomát, — a mellek almapárját, —
és az illatpárát, — a melyet — a lehelet — áraszt széj-
jel; — keverd a karok lágy dérével, — ehhez a fogak
gyöngysorát, — s ezeknek finomra tört porát — a csók
mézével gyurod át; — erre tégy — myrrhalét, — mely
szerteszt, — az arczon át — önti illatát; — ezt füs-
tölje be — az orr tömjénlehe — és a báj, — mit a piczi
száj — balzsama ad neked. — Ez hát első gyógyszered.
— Ezt beszeded — nem csak egy, vagy két napig, —
sem egy néhány hónapig, — hanem örökké, nappal-éjjel,
— szenvedélylyel, — és meggyógyulsz Isten segélyével,
— De ha ezt nem szerezhetsz be, — ne essél azért
kétségbe. — Bátor légy — és végy — jóreményfüvet,
néhány szálat; — gyökeret s szárát — a bizalom fűsze-
réről, — ürmöt a szerelem serlegéből; — tedd ehhez az
óhaj mérgét, — a sóhaj kérgét, — a sziv bűját, — a
kedély boruját, — keserű gyümölcsét az elválásnak, —
gyökerét az aggodásnak; a fájdalom könnyes ágát, —
a lemondás bosszuságát, — s a gyötrelmek kínvirágát;
— ehhez a bánat tüskéjét, — s a megnyugvás hús
levét; — ezeket — a szereket — törd javában, — a
szomorúság mozsarában; — és bele mint — egykét pint
— forró könnylevet, — ha lehet; — aztán mindezeket
— beleteszed — a háborgás fazekába — s a szerelem
tüzes lángja, — forrva, hánnyva, — megfőzi jó orvosságra.
— Ezt a keveréket, — mely megment téged, — jól
figyelj! — rejtse el — az idő nagy korsajába, — nem
hiába, — tán — csupán — néhány évig kell használnod
— s nyugalmodat megtalálod!”

Az elbeszélő szól:

Az orvos után mentem — önfeledten — s midőn
hátra — pillantva, láttam, — hogy bámulva nézek szét,
— így kezdette énekét:

„Chéber vagyok, jó barátod,
Aki bolyong szüntelen;
Akárhol jársz a világon,
Találkozhatsz énvelem!”

És hirtelen — elszökött — s engemet bú között —
magamra hagyott — és én nagyot — utána sóhajtottam,
— de nem láttam őt többé ottan.

Patai József.

Előfizetési felhívás.

Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése
augusztus végén lejár, szintugy azokat, akiknek előfize-
tése már elébb járt le, tisztelettel felkérjük, méltóztassanak
előfizetésüket megújítani, hogy a lap szétküldésében fenn-
akadás ne történjék.

Az „Egyenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, V., Váci-körút 18.

H I R E K.

Rabbi-gyűlés.

Hat évi fennállása után a dunántuli rabbiegyesület
a héten, f. hó 19-én, tartotta meg utolsó gyűlését. Ez a
gyűlés nem azért volt utolsó, mintha a nagy jövőjü,
áldásos munkára hivatott egyesület föladata volna küz-
delmének, hanem azért, mert magából újabb, nagyobb sza-
básu egyesületet épített ki, országos rendeltetésűt, az
ország minden részére kiterjedő hatáskörűt. Ennek a
célznak kitűzése, nyomról-nyomra való követése és végül
elérése feledhetlen érdeme a dunántuli rabbiegyesületnek.
Mi évek óta sürgettük, vártuk ezt az alakulást. Midőn
az alakulás végre a héten megtörténhetett, abban a
dunántuli rabbiegyesület működésének és jelenlegi köz-
gyűlésének legkiemelkedőbb mozzanatát köszöntjük.

Igaz, a rabbik országos egyesülete még korántsem
foglalja magában mindazokat az erőket, a melyekre az
egyesület joggal számíthat, s akiknek testvéries munkára
való egyesüléséből a felekezeti közélet s a vallásos érzü-
let megizmosodása várható. Mindamellett az a tény, hogy
már a megalakuláskor 126 tagot foglalt az egyesület
magában, olyan biztató, sokat ígérő jelenség, hogy lehe-
tetlen benne az eseményt, a jegecedés biztos pontját
föl nem ismerni és abban a meggyőződésben nem élni,
hogy a tagoknak ez a száma már oly erő, oly vonzó
test, mely mihamar összefoglalja az ország mindazon
zsidó papjait, akik tisztában vannak avval a régi igaz-
sággal, hogy egyesülésben az erő.

Függetlenül a rabbigyűléstől tárgyaltak és ragadták
meg kezdeményezését a zsidó tisztviselők országos nyug-
dijegyesületének. Jóléti intézmény ez, mely összefoglalni
hivatott mindazokat, akik hivatásszerűen mint tisztviselők
szolgálják a felekezeti közügyet, lelkesen, de többé-
kevésbé azon megbénító tudattal, hogy öreg napjaikra,
avagy rokkantság esetén másra, mint kegyelemkenyérre
nem lehetnek utalva. Méltatlan állapot ez, melynek
ezt a mivoltát ma már a hitközségek jó része is belátja.
A vállalkozás azonban olyan terhekkel jár s különösen
a kisebb javadalmazású hitközségi tisztviselők legjobb
akarata útjába olyan akadályokat gördít, hogy az alkal-
mazó hitközségek rendszeres támogatása, avagy állami
vagy alapítványi segítség nélkül a mintegy 3000 főnyi
hitközségi tisztviselő állandó reménységének ezen intéz-
ménye föladatai megoldására nem képes. A kezdeménye-
zés — mely szintén a dunántuli rabbiegyesület kebeléből
indult ki — és ennek eredményei azonban arra vallanak,
hogy a vállalkozás hivei gyarapodnak, gyarapodnak a
hitközségek kebelében is. Ezt bizonyítja az, hogy a tár-
gyalásokban részt vett több vidéki hitközség elnöke
s a terv megvalósításában ezek is munkára, föladatak
teljesítésére vállalkoztak. A bizottságot a munkálatok
továbbvitelére és a statisztikai adatok gyűjtésére meg is
választották.

A hitoktatás és a hittankönyvek dolgával is foglalkozott a rabbigyűlés, melynek e tekintetben sok a hasznos mondanivalója.

A tárgyalások sorrendjét előadásokkal ketten tarkították. Ugy formai mint tartalmi kiválóságánál fogva kiemelkedő volt *Venetianer* Lajos dr. újpesti főrabbi előadása, mely a szervezetről szólt. A tudós szerző, nagyon érdekes és értékes adatokkal mutatta ki abban, hogy a zsidóságban ősidőktől fogva mindig voltak pártok és szakadások, s szóló nem is tartja bajnak, hogy nálunk is vannak ilyenek. Azt nem hiszi, hogy ezeket valaha is be lehessen szüntetni. Magából a felekezethöz a béke kisarjadni nem fog. Eredményt csak az oktrojtól vár.

A második felolvasó *Rosenthal* Tóbiás bonyhádi főrabbi, a jeles talmudtudós, szűkebb téren mozgó témát választott. Talmudi fejtegetéseivel mindvégig lekötötte a figyelmet.

Miután a rabbigyűlés anyagát evvel röviden körvonaloztuk, kiemeljük még, hogy a budai hitközség, ami nem állítható minden hitközségről, önmagához és a felekezethez méltóan tisztelte meg a zsidó papokat. Állandóan kedves vendégszeretettel fogta őket körül és a rabbigyűlést, résztvevői számára, külső momentumaiban is feledhetlenné tette. Ennek érdeme pedig *Szabolcsi* Izidor dr. hitközségi elnök és *Kiss* Arnold dr. főrabbi javára irandó.

A tudósítás ez:

I. n a p.

A dunántúli rabbigyűlésre jött tagokat szerdán d. u. a budai hitközség házában *Szabolcsi* Izidor dr. elnök és *Kiss* Arnold dr. főrabbi üdvözölték. A megjelentek nevében *Schnitzer* Ármin dr. komáromi főrabbi válaszolt. Az üdvözlődések után a gyűlés tagjai átmentek a templomba, ahol alkalmi istentisztelet volt, melyen *Klein* Mór dr. nagybecskereki főrabbi mondotta az ünnepi szónoklatot, melyben megkapó héber verses introdukcióval, mit mai számunkban fordításával együtt közlünk, meggyőző szavakkal és általános tetszés között utalt az orvoslásra szoruló felekezeti állapotokra és a rabbigyűlés teendőire.

A templomból a hitközség disztermébe, a gyűlés színhelyére vonultak a kongresszus tagjai. Itt *Schnitzer* dr. elnök előterjesztette jelentését, melyben benyújtotta a tisztikar lemondását. Miután *Weiszbürg* Gyula dr. lelkes hangon ajánlotta, hogy a megalakítandó orsz. rabbiegyesületre való tekintettel úgy az elnököt, mint a sokat fáradozó jegyzőket újból válaszszaák meg ideiglenes megbizatással, a gyűlés ehhez hozzájárult és *Schnitzer* drt. elnöknek, *Kiss* Arnold drt. meg *Löwy* Ferencz drt. pedig jegyzőkké választotta. Majd a napirend előtt *Kiss* Arnold dr. költői szárnyalású beszédben emlékezett meg a kisen-nevi vértanúkról és azt indítványozta, hogy a gyűlés mélyen érzett fájdalmának jegyzőkönyvében adjon kifejezést. Ezután az orsz. rabbiegyesület megalakítása került sorra, amely tárgynak előadója *Neumann* Ede dr. nagykanizsai főrabbi volt. Az egyesületet a gyűlés megalakítottnak jelentette ki. A dunántúli rabbiegyesület 53 tagján kívül belépésüket a következők jelentették be:

Bacher Vilmos dr. Budapest, *Blau* Lajos dr. Budapest, *Löw* Imánuel dr. Szeged, *Szidon* Adolf dr. Versecz, *Adler* Vilmos dr. Hatvan, *Braun* Salamon dr. Budapest,

Diamant Gyula dr. Vukovár, *Engelsmann* Izidor dr. Budapest, *Farkas* József dr. Budapest, *Fényes* Mór dr. Budapest, *Frisch* Ármin dr. Budapest, *Horváth* Dezső dr. Budapest, *Kecskeméti* Lipót dr. Nagyvárad, *Kecskeméti* Ármin dr. Makó, *Krausz* Sámuel dr. Budapest, *Leipniker* Márk dr. Budapest, *Lenke* Manó dr. Besztercebánya, *Rappaport* Béla dr. Budapest, *Rubinstein* Mátyás dr. Szegvár, *Scheiber* Lajos dr. Budapest, *Singer* Jakab dr. Temesvár, *Weisz* Miksa dr. Budapest, *Weisz* Mór dr. Budapest, *Wiesner* Henrik dr. Bezdán, *Perls* Ármin dr. Pécs, *Jordán* Sándor dr. Szatmár, *Büchler* Márton dr. Orosháza, *Schwarz* Ignác dr. Új-Kécske, *Fischer* Mihály dr. Zombor, *Weisz* Izsák Kajászó-Szt.-Péter, *Stein* Miksa Nagy-Szombat, *Ungár* Simon dr. Eszék, *Büchler* Zsigmond *Alberti-Irsa*, *Klein* Adolf Szarvas, *Schwalb* Mór Kalocsa, *Elfer* Jakab Heves, *Herskovits* Mózes dr. Somogy-Szill, *Rosenstein* Mór dr. Nagy-Kikinda, *Kriszhaber* Béla dr. Erzsébetfalva, *Pap* Ignác dr. Újvidék, *Löwinger* Adolf dr. Szeged, *Löwy* Mór dr. Temesvár, *Richter* Zsigmond Érsekújvár, *Kohn* Mihály Monor, *Schwarz* Jakab Csáktornya, *Funk* Sámuel dr. Pozsony, *Vajda* Béla dr. Losonc, *Flesch* Ármin dr. Mohács, *Pártos* Sámuel dr. Dunaföldvár, *Klein* József dr. Kassa, *Hoffer* Ármin dr. Veszprém, *Goldberger* Izidor dr. S.-A.-Ujhely, eszerint sokan az ország legelőkelőbb rabbijai közül úgy személyes részvétükkel, valamint írásbeli nyilatkozatukkal a legmelegebb módon dokumentálták az orsz. rabbiegyesülethez való hozzátartozásukat, belépésüket kijelentve. Ugyisint az ország sok előkelő hitközsége és épp olyan nagy számmal a kisebbek közül, rendkívül meleg hangon üdvözölték a megalakult egyesületet. Felsorolnunk az üdvözlő sürgönyöket és leveleket annál kevésbé lehet, mivel az sok százra rug. Egyes hitközségek egész tisztikarukkal jelentették belépésüket a nyugdíjintézetbe. Az új orsz. rabbiegyesület tisztikarát még nem választották meg, hanem az alapszabályok letárgyalása után a dunántúli rabbiegyesület elnökségét bízták meg az egyesület szervezésével és ügyeinek vezetésével.

A tárgyalások ezen első napján fényes banket volt a budai redutban. A budai hitközség képviselőjében *Szabolcsi* Izidor dr. hitközségi elnökön kívül megjelentek: *Steiner* Mór Chevre-Kadisai elnök, *Kohn* Dávid dr., *Friedländer* Lajos, *Danneberg* Miksa, *Kis* I. Jenő mérnök, *Keller* Ignác, *Weber* Adolf dr., *Schimmerling* Mór előjárósági tagok. A banketten az első tosztot *Szabolcsi* Izidor dr. mondotta a királyra, amit állva hallgattak végig, *Kiss* dr. főrabbi az egyesületet és elnökét éltette, amire *Schnitzer* dr. felelt lelkesen a budai hitközség elnökét és főrabbiját méltatva. Felköszöntőt mondtak még *Klein* Mór dr. nagybecskereki, *Herczog* Manó dr. kaposvári, *Rosenthal* dr. bonyhádi, *Kiss* Arnold dr. budai főrabbi; továbbá *Weber* Adolf dr., ki *Klein* Mór dr.-t, az ünnepi szónokot méltatta. *Weiszbürg* Gyula dr. pesti segéd-rabbi, aki a budai hitközség elnökének érdemeit emelte ki, aztán *Feldmann* József dr. ceglédi, *Bernstein* Béla dr. szombathelyi, *Kelemen* dr. nyíregyházi, *Heves* Kornél dr. szolnoki főrabbi.

II. n a p.

A nyugdíjintézet ügyének tárgyalásával kezdődött a második nap. Résztvettek az e körül megindult vitában: az előadó *Löwy* Ferencz dr.-on kívül, aki ez intézmény megteremtésében legtöbbet fáradt: *Szabolcsi* Izidor dr. budai, *Vásárhelyi* Domonkos dr. komáromi, *Révész* Dezső dr. balass-gyarmati hitk. elnökök és a dunaföldvári és szombathelyi hitközség küldöttei.

Az ülés további folyamán *Rosenthal* Tóbiás dr. indítványt terjesztett be, hogy akadályoztassék meg, hogy a rabbisági kerületekben illetéktelen egyének végezzenek

rabbi funkciót, Lövy Ferencz dr. indítványozza, hogy az egyesület tagjai az egyesület ügyeiről kellő időben értesítsenek, Handler Márk indítványozza, hogy az egyesület adjon ki héber nyelvtant a népiskolák részére.

Ezután az elnökség bemutatja az egyesület imakönyvét, melynek fordítása Füredi Ignác tanár pályanyertes műve. A sikerült munkát általános örömmel üdvözltek.

Bernstein Béla dr. felolvassa magvas, beható jelentését Steinhers Jakab dr.-nak a VIII. középiskolai osztály részére írt eredeti, kitűnő hittankönyvéről.

Kiss Arnold dr. bemutatja Eisler Máttyás dr. ügyesen megírt, szakszerű bírálatát Lövy Ferencz dr.-nak az egyesület tanterve szerint nagy gonddal és avatottsággal megírt bibliai történetéről a középiskolák I. osztálya részére. Az egyesület mindkét munkát mint egyesületi kiadványt kinyomatja.

Azután több szakbizottságot választottak meg.

Rosenthal Tóbiás dr. rendkívüli elmeéll előadott talmudi előadása következett, melynek kapcsán élénk, magas színvonalu talmudi vita keletkezett.

Venetianer Lajos dr. nagy készültséggel és igazi szakavatottsággal megtartotta erre felolvasását, melynek közlését az »Egyenlőség« mai száma megkezdi.

Schnitzer dr. elnök nagy elismeréssel szólott azután az »Egyenlőség« által kezdeményezett »Hivek Egyesülete«-ről és a rabbigyűlés figyelmébe ajánlja annak minél hathatósabb támogatását.

Schnitzer dr. végül Isten áldását kérte a gyűlésre és munkájára. Szabolcsi Izidor dr. elnök meg Kiss Arnold dr. főrabbi bucsu-szavai után a gyűlést, mely emlékezetes marad, bezárta.

*

Azokról a rabbikról, kik a gyűlésen részt vettek, sajnálatunkra nem kaptunk lajstromot. Mi a következőket láttuk:

Bernstein Béla dr. Szombathely, Blumgrund Naf-táli dr. Nagy-Abony, Edelstein Bertalan dr. Budapest, Feldmann József dr. Czegléd, Gerlóczi Adolf Fiume, Handler Márk Tata, Heves Kornél dr. Szolnok, Hirschler Ignác dr. Vasvár, Klein Mór dr. Nagy-Becskerek, Kiss Arnold dr. Budapest, Kohn E. H. B.-Csaba, Lövy Ferencz dr. Nagy-Atád, Neumann Ede dr. Nagy-Kanizsa, Schnitzer Ármán dr. Komárom, Steinhers Jakab dr. Székesfehérvár, Rosenthal Tóbiás dr. Bonyhád, Rosenblüh Jenő Szászváros, Singer Bernát dr. Szabadka, Schwarz Mór dr. Győr, Taub Jakab Lovasberény, Venetianer Lajos dr. Ujpest, Weiszburg Gyula dr. Budapest. Ott volt továbbá több hitközségi elnök és kiküldött, a budai hitközség képviselőtestülete dr. Szabolcsi elnök vezetése mellett a fővárosból és az ó-budai és ujbudai hitközségből számos érdeklődő.

K i s e n e v.

A kisenévi rabbinátus Kottlowkur koronarabbinus vezetésével audiencián járt az új kisenévi kormányzónál. A hat rabbit Urossow herczeg nagyon szívélyesen fogadta, mindenikkel kezét fogott és leültette őket. A rabbinátus arra kérte a kormányzót, hogy a három rémes napon a csőcselék által összetépett és meggyalázott szentírásokat megfelelő ünnepélyességgel eltemettesse a zsidó temetőben. A kormányzó ezt szívesen megengedte. A rabbiknak az a közlése, hogy a kormányzó megérkezte óta a zsidók biztosabban érzik magukat Kisenében, a kormányzót láthatólag kellemesen érintette. Néhány nappal később az új kormányzó meglátogatta a

koronarabbit. A szentírások eltemetése Áb hó 9-ikén történt meg, csaknem az egész hitközség részvételével és nagy ünnepségekkel. A meggyilkolt martirok sirjának tözsomszédságában mély sirt ástak, mely csementtel volt bevonva. A szentírástekercsek mindenikét urnába tették, melyet lezártak, lepecsételtek s így helyezték a sirba. Az urnákra rá volt vésve, hogy a bennük levő szentírástekercset, milyen körülmények között szentségtelenítették meg.

*

Raaber kormányzón és Ustrugov alkormányzón kívül néhány magáról megfélekezett kisenévi rendőrtisztviselőt is elbocsájtának. Ilyenek Chaushenko rendőrfőnök, Branikovki csendőrezredes, segédje Drogall, Sikov isprávník és Dobroselki pristav, akinek lakásán a vérengzések alkalmával rablott sok holmit találtak, továbbá Sodordshui pristavsegéd, aki egy segítséget kérő zsidó fölhívására így szólt: Átkozott zsidaja miatt én nem keveredem a dologba; ha itt nem tetszik, eredjetek Palesztinába! Végül elcsapják Solovin pristavot is, aki egyenruhában rablásra vezette a fosztogatókat.

*

Plehve miniszter visszautasít minden olyan törekvést, mely a kifosztott zsidók kártalanítására vonatkozik. Egy kisenévi ügyvédnek ily irányu kérelmét is elutasította. Ez okból birói utra terelték az ügyet. Két kifosztott zsidó Raaben kormányzó és helyettese ellen kártérítési pört indított a senatusnál. Követelésüket arra építik, hogy a kormány hivatalosan a kisenévi hatóságoknak szemükre lobbantotta hivatali hanyagságukat. A pör eldőlését persze nagy érdeklődéssel várják.

— A zsidó az — más. A békési áll. segélyezett ev. ref. főgimnázium igazgató tanácsa kimondotta, hogy a keresztény tanulók 20, a zsidóhitűek pedig 40 korona tandíjat kötelesek fizetni. Megszoktuk, hogy felekezeti középiskolákban a zsidó hitűekkel nagyobb tandíjat fizetnek, de ennek rendszerint meg van a maga oka-foka. Nevezetesen az, hogy az illető intézet fentartására fordított alapok felekezeti jellegűek s nem csak a zsidó hitűek részére szabnak magasabb tandíjakat, hanem minden más, illetőleg olyan felekezetűek részére, akik nem az iskolafentartó felekezet hívei közé tartoznak. A békési államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumnál azonban más az eset. A békési gimnáziumnál először az összes keresztények csak 20 korona tandíjat fizetnek, másodszor pedig a békési gimnázium fentartásának költségei tulnyomó részben olyan jövedelmekből kerülnek ki, melyekhez a zsidó hitűek is aránylagosan hozzájárulnak. E jövedelmekből t. i. évi 4000 koronát Békés városa, 19.000 koronát az állam szolgáltat, s az ev. ref. egyház hozzájárulása ezen 23.000 koronával szemben csak 4000 korona. A békési zsidó hitű lakosság erre való tekintettel azt kérte a presbiteriumhoz intézett beadványában, hogy vagy csak annyi tandíjat követeljen a zsidó hitű tanulók után, amennyit a többi nem ref. vallású keresztény tanulóktól, vagy pedig ezeknek tandíját is emelje olyan magasra, aminő a zsidóké. Az egyháztanács, illetőleg az igazgatótanács azonban ignorálta ezt a kérelmet, s úgy látszik, nem hajlandó elismerni azt, hogy a zsidóhitűek törvényesen bevett felekezet, amely a többi felekezetekkel egyenlő elbánásban részesítendő még a felekezeti iskolákban is. Eme elvi jelentőségű sérelem orvoslása végett a békési zsidó hitközség augusztus 9-én nagygyűlést tartott, melyen elhatározta, hogy a sérelem ellen a vallás- és közoktatásügyi minisztertől, az Izraeliták Orsz. Irodájá-

tól, a tiszántuli ref. egyházkerülettől és a ref. egyetemes konventhez intézendő emlékiratban kér orvoslást. Amennyiben a békési ev. ref. főgimnázium a nem ref. vallásu keresztény felekezetűekkel szemben a zsidó hitű tanulókat hátrányban részesíti, a békési zsidó hitközség akcióját jogosultnak tartjuk, mely, reméljük, hogy eredményre fog vezetni, mert azt a ref. hitvallásu intéző testületek is be fogják látni, hogy a vallás egyenjoguságán ilyen sérelmet ejteni helyén való nem lehet.

— Héber introdukció. A héten Budán tartott rabbigyűlésről szóló tudósításunk főlemlíti, hogy *Klein Mór* dr. nagybecskereki főrabbi, a gyűlést megelőző magyar templomi szónoklatát héber verses introdukcióval kezdte. Az alkalomhoz illő, szép ujitást örömmel fogadta a főképpen rabbikból álló hallgatóság. Szerző verses bevezetését Jedaja Hapenini versmértéke szerint készítette. Jedaja Hapenini, kinek költeményeit a tudós főrabbi magyarra fordította, külföldben is *Klein* dr. kedvencz héber költője. A szép versnek mellékeljük kötetlen magyar fordítását. A vers ez:

אשר כפים
אל שוכן שמים
כי מידו קרנים
להאיר ענים
לו עצה ותושיה
לו העז והנבירה
לגדור הפרץ
ולמנוע הקרץ
להסיר המכשול
ולהשתיק הנחשול
אשר הולך וסוער
וקצה יעורר
בקרב עמנו
מהמר לבנו.
אליו נתפלל
ובשמו נתהלל
הוא יעמוד לימינו
ויגמור בעדינו
ויברך מעשינו
פרי רעיוני
ויחשוב לנו צדקה
עוד נחשוב מהשבה
להשיב לב בנים
על אבות הגונים
ולתקן תקונים
נחמדים מפנינים
לקהל מרוצים
יקרים מהפצים
ולתהוויר העטרה
ליושנה הנדרה.
— אקה רשיון מהברים מקשיבים
נושאי עול תורה הרוצים ומתמידים
מנהיגי העדה משכילים ונבונים
מגידים מישרים דוברי ישרים
כותבי דברי העתים וריון ומוהירים
מנהלי עדה בודא יראים ותמימים.
שמעו אלי ותחי נפשכם
ויבלה בטוב ובנעימים חייכם!
כן יהי רצון אמן.

Magyar fordítása.

Főlemlém kezemet
Az ég lakójához —
Mert kezéből sugarak törnek elő,
Hogy megvilágosítsák a szemeket.
Övé a tanács és az üdv,
Övé az erő és a hatalom,
Hogy kerítéssel tömjé be a rést,
Hogy megdátolja a pusztitást,
Hogy eltávolítsa a botránkozás követét,
Hogy lecsönDESITSE a vihart,
Mely egyre bőszebben süvölt,
És a meghasonlást elbidezi
A mi népünk körében.
A mely pedig mi szívünk gyönyörűsége.
Azért Hozzá foháskodunk,
És az Ő szent nevével dicsekszünk,
Ő álljon a mi jobbunkra,
És oltalmazzon bennünket,
És áldja meg működésünket,
Terveinknek gyümölcsét,
És tudja be nekünk érdemül:
A midőn terveket szövünk,
Hogy visszatérítsük a gyermekek szívét,
A jámbor apákéhoz.
És hogy oly intézkedéseket hozzunk,
A melyek értékesebbek gyöngyös ékességnél,
És amelyek kivívják tetszését a gyülekezeteknek,
Drágábbak kincseknél.
És hogy visszahelyezzük a koronát az ő régi fényébe.
Lelkemet Benned való bizalom szállja meg,
Hogy figyelő bölcsék és társak előtt szóljak,
A kik vezetői gyülekezeteknek, értelmesek,
És tudományossággal ékesítvők.
A kik hirdetik Isten igéjét,
És intenek egyenességre,
A kik megfigyelik a kor jelenségeit,
Buzgólkodók és buzditók,
Szólok hát Buda hitközségének érdemekben gazdag.
És hitűkhöz ragaszkodó vezetői előtt:
Figyeljetek reám — és éledjen a ti lelketek,
És üdvben és boldogságban teljék éltetek!

— Rabbibeiktatás. Az orosházi hitközség tudvalevőleg *Büchler* Márton csongrádi papot választotta lelkészévé, akit a környéken »arany száju« jelzővel emlegetnek. A csongrádiak volt papja orosházi új állását augusztus hó 25-ikén foglalja el. Ez alkalomból ünnepélyesen történik meg a beiktatás. Az ünnepség sorrendje ez: 1. Fogadtatás Orosháza község határában; üdvözlő beszéd, tartja *Freuder* Mór. 2. Fogadtatás a temp'omnál; üdvözlő beszéd, tartja *Déghi* Gyula elnök. 3. Délesti (mincha) ima. 4. Székfoglaló, tartja *Büchler* Márton főrabbi. 5. Hymnus. — Este 8 órakor társas vacsora.

— Magyar hitszónok Balassagyarmaton. Öt év óta tartó elkeseredett harcz fejeződött be az ország ezen egyik legnagyobb orthodox hitközségében f. hó 18-án. E napon töltötte be a balassagyarmati orthodox izr. hitközség az ujonnan szervezett magyar hitszónoki és hitoktatói állást *Links* Ignác dr. rabbival, ki ez alkalomból a király születésnapjára rendezett istentisztelet keretében elragadó ünnepi szónoklattal közönytött be. Örvendünk, hogy Balassagyarmat is azon orthodox hitközségek sorába lépett, melyek köteleességszerűleg elismerik a magyar szónak a zsinagógában való jogát. A balassagyarmati hitközség eme hazafias ténye azonban annál nagyobb jelentőségű, mert e hitközség a legkonzervatívabbak közül való, noha modern ember, *Révész* Dezső dr. az elnöke, ki meglepő konzervatizmussal ragaszkodva az orthodox hagyományokhoz, vezetni évek óta a hitközséget. Például szolgálhat ez arra, hogy az orthodox hagyományokhoz való szigorú ragaszkodás nincs ellentétben a magyar hitszónoklatnak az orthodox hitközségekben való térfoglalásával. Reméljük is, hogy e példa meg fogja teremteni a többi orthodox hitközségek hasonló akcióit.

— **Antisemita háborúság Oroszországban.** A radikális Morning Leadernek jelentik Moszkvából, hogy az orosz belügyminister Oroszországban *újabb antisemita háborúságot készít elő.* A rendőrség főigazgatója, Lopuchin augusztus 10-ike óta négy tanácsossal Odeszában tartozkodik és a volt kisenevi kormányzó, Wahl tábornok érkezése be volt jelentve. A Hotel Petersburgban Lopuchin naponta két ülést tartott, amelyre a helyi rendőrhatalóságok és titkos rendőrök és hivatalosak voltak. Akkor nappal és éjjel *politikai elfogatások* történtek. A rendőrség azt hiszi, hogy végre sikerült a forradalmi irodalom szerzőit és nyomdászait fölfedeznie, akik Oroszország déli részeit elhalmozták forradalmi irataikkal. A *letartóztatottnak állítólag több mint 90 % a zsidóhitű.* A levelező kijelenti, hogy ez adatokhoz szó nem fér. Plehve miniszter ezzel megszerezte a régóta vágyva vágyott fegyvereket. Moszkvában már is oly hírek járnak, hogy a *ministeri bizottság* nyomban összeül abból a különleges célból, hogy *új drasztikus szabadságkorlátozásokat dolgozzon ki, amelyekkel a zsidókat ki lehetne zavarni az országból.* Odessza 160,000 zsidaja nagyon aggódik.

— **Cohn-Oppenheim báróné hagyatéka** rendeztetvén, a dessauai zsidó hitközségre és a városra egyenkint *öt millió márka* maradt. Az 1.400,000 imaházi örökösödési illetéket a hagyaték külön fizette ki.

— **Új rabbi.** A szatmári izraelita hitközség f. hó 18-ikán nagy ünnepek között iktatta be új rabbiját, *Jordán Sándor* drt. *Jordán* az első magyar hitszónok Szatmáron. *Installációját Krausz* debreczeni rabbi végezte. *Tudósítást az Egyenlőségnek nem küldtek.*

— **A kisenevi károsultak javára** a lefolyt héten a *Budapesti Napló* révén két összeget kaptunk: 50 koronát mint *Nagy Lajos* gimnáziumi tanuló adományát Siófokról (Braun-villa), 35 koronát pedig mint egy Siófokon rendezett jótékonycélú mulatság jövedelmét. Ezenkívül a *Pesti Hírlap* is küldött át hozzánk 4 kor. 68 fillért, mint egy színielőadás jövedelmét. *Goldner* Henrik-től (Budapest) 15 koronát kaptunk. Összesen befolyt e héten 104 kor. 68 fill. A két hét előtti számban kimutatott 3484 kor. 06 fillérrel együtt eddigi gyűjtésünk *3588 kor. 74 fill.*

— **Az orosz zsinat az antiszemita ellen.** Pétervárról jelentik, hogy a szent zsinat az antisemita zavargások megakadályozása céljából elhatározta, hogy mihelyt a lakosságnak a zsidók ellen való ingerültsége valahol nyilvánul, a helyi papság köteles a népet rögtön kitanítani, hogy ily eljárás méltatlan az orthodox keresztényekhez, hogy a zsidók is ugyanazon orosz csár alattvalói és hogy a zsidók ellen irányuló zavargások a közrendet háborítják.

— **Leánypolgári iskola Veszprémben.** Említettük már, hogy a veszprémi hitközség a f. évi tanév kezdetével megnyitja leánypolgári iskolája első osztályát. Az iskola nyilvános jellegű lesz, amit a vallás és közoktatásügyi miniszter jul hó 22-ikén kelt 41220 sz. rendeletével engedélyezett. A 2, 3 és 4 osztályok egymásután a következő években nyílnak meg. Az iskola igazgatója *Hoffer* Ármin dr. főrabbi. Az évi tandíj 60 kor., a beiratási díj 4 kor. A veszprémi zsidó leánypolgári iskola a leghelyesebben oldja meg a zsidó nőképzés kérdését, amitől pedig a felekezet sorsa függ. A veszprémi példán más tehetősebb hitközségek is okolhatnának.

— **Renovált templom Galántán.** A galántai hitközség templomát a nyár folyamán kitatarozták és fölfrísítették. Kívül kitatarozták, belül kifestették úgy az rástartót, mint az ülőhelyeket. A renoválás költségeit a

hívek a sajátjukból fedezték. A szükséges pénzösszeg összegyűjtése érdekében *Kolisch* Dávid hitk. elnök és *Sprincz* Dávid buzgólkodtak. — A fölavatás e hó 8-ikán történt meg, amely alkalommal *Seidl* Benjamin főrabbi szép beszédet intézett a hívekhez.

— **Jubileum.** *Blumberger* Jakab bátori körjegyző, körjegyzői működésének 25 éves jubileumát megünnepezték folyó évi augusztus 16-án a közjegyzőséghez tartozó községek képviselőtestületei. A jubiléus körjegyző Aranyos-, Bátor- és Egerbocs-községekben nagy népszerűségnek örvend.

— **Megfelelő vallás.** A P. N. írja az országosan kedvelt apróságában: Egy festőművészünk, akinek művészete modern-francia, neve ó-német és vallása ősi Mózes-hitű, a napokban levelet kapott Hódmező-Vásárhelyről. Körülbelül így szólott a levél:

Tisztelt művész ur!

Egyesületünk elhatározta, hogy a jótékonycél érdekében emlék-albumot szerkeszt és fog elárusítani. Ez albumban való közreműködésre kizárólag csak keresztény író és művész urakat kértünk föl. Ennél fogva tisztelettel kérjük az igen tisztelt művész urat is, hogy szíveskedjék albumunkat valamely kis rajzával gazdagítani. Maradtunk hálás tisztelettel X. Y.

A művész tollat ragadott és hevenyében a következő választ küldte Hódmező-Vásárhelyre:

Tisztelt uram!

Mindenkor igaz örömmel állottam a jótékonycél szolgálatába és így nagyon sajnálom, hogy ez egyszer nem tehetek eleget megtisztelő felkérésének. Az albumnak megfelelő rajzom volna ugyan, de megfelelő — vallásom ninesen.

Tisztelettel

X. festőművész.

— **Az új pápa.** Az új pápa eddigi működése helyén, mint Velence patriarchája mindig rokonszenvvel viseltetett a zsidóhitűek iránt, akik hálás tisztelettel fogták körül. Sarto kardinális háztartásának szállítója, melyet nővére vezetett, zsidó volt. Midőn ez a szállító egy ízben szombaton adott le árukat s a kardinális munkaközben érte, szóvá tette ezt és kijelentette neki, hogy ha szombaitját megszentelteleníti, érseki palotájába többé be nem engedi.

— **Palesztinai árváknak.** Baer-Goldschmidt Adolf frankfurti konzul a palesztinai zsidó árvák nevelésére alakult egyesületnek, leányárvaház létesítésére, 30,000 márkát adományozott.

— **Október elseje.** Hosszu nap, jomhakkipurim, az idén október elsejére esik. Erre való tekintettel a stuttgarti rabbínatus azt kérte a katonai főparancsnokságtól, hogy a zsidóhitű egyéves önkéntesek bevonulásának napját halaszsa el. A parancsnokság erre a bevonulás napját október 2-ikára tűzte ki.

— **A zsablyai hitközség új templom építését** határozta el. Mivel megfelelő építési tőkével nem rendelkezik, a hiányzó összeget gyűjtés útján szerzi be.

— **Kántorválasztások.** A temesvári józsefvárosi volt főkántorát, *Kohn* Bernátot a salgótarjáni hitközség legutóbbi választmányi ülésén egyhangulag főkántorrá választották. — Az ipolysági zsidó hitközség képviselőtestülete pedig vasárnap ülést tartott, a melyen az üresedésben levő kántori állást töltötték be. *Nuszbaum* tolna-tamási kántort fogadták kántornak, a ki templomi énekkart is fog tartani.

— **Iskolai beiratások.** A pesti izr. hitk. fiárvaház nyilvános iskoláiban az 1903./904. tanévre szóló beiratások f. é. szeptember hó 1-től 5-ig d. e. 8 órától 12 óráig tartatnak; és pedig: a polgári iskolai tanulók részére a VI., Munkácsy-u. 7. sz. alatti (régi) intézetben, az elemi iskolai tanulók részére a VII., Városligeti fasor 27. sz. alatti (új) intézetben. A beiratási díj 5 korona, az évi tandíj ugy az elemi-, mint a polgári iskolában 60 kor., mely felerészben a beiratáskor, felerészben pedig 1904. február hó 1-én fizetendő. Az *elemi iskola* négy osztályu; minden osztály külön tanteremben helyezkedik el a Városligeti fasor-intézetben. A *polgári iskola* az idei tanévben még csak *három* osztályu s a Munkácsi-utcai intézetben van.

— **A felekezeti kérdése a német hadseregben.** Boroszlóban történt nemrégiben, hogy a 11. sz. gránátos ezred 10. zászlóaljának kapitánya egy egyéves önkéntesnek önkéntes beállítását kifogásolta azért, mert az illető zsidó. Mihelyt köztudomásra jutott az eset, a német zsidó állampolgárok jogvédő-egyesülete panaszt tett a hadügyminiszternél. A hadügyminiszter erre azt válaszolta, hogy a panaszlott kapitány eljárását nem helyesli s a VI. hadtest fővezérletét utasította a megfelelő eljárásra.

— **Elhunyt tanítónő.** Özv. *Deutsch Samuné*, a szegedi zsidó népiskola tanítónője f. hó 19-én hosszas szenvedés után agyhártyagyulladásban elhunyt. A megboldogult a legutolsó perczig pályájának élt és 24 éves pályája alatt mindig egyik büszkesége volt a zsidó iskolának. Családján kívül méltán siratják el nagyszámu tanítványai, kik mindannyian hálásan gondolnak vissza a boldogemlékeztű tanítónőre. Temetése folyó hó 21-én, pénteken volt.

— **Halálozások.** *Kecskeméti Sándor* dr., kecskeméti városi tiszti orvos aug. hó 18-ikán — tettereje teljességében — 43 éves korában elhunyt. A megboldogult orvosban, ki humánus eljárása és szerencsés keze miatt közlisztelekben állott, a nagyváradi és a mákói főrabbi *Kecskeméti Lipót* dr. ill. *Kecskeméti Ármán* dr. testvérüket vesztették el. Özvegye, szülein kívül még két diplomás fivére gyászolja. Istvánnapján temették az egész város osztatlan részvételével.

Hoffner Lajos joghallgató Pápán rövid betegség után, 20 éves korában elhunyt. Törekvő fiatalember veszett el benne; kit ismerősei mind szerettek. F. hó 13-án kísérte az örök nyugalom helyére óriási közönség, mely őszintén osztotta a városban közliszteleknek örvendő Hoffner-család mély gyászát. A temetőben barátai nevében *Heimler* Ede joghallgató bucsuzott el tőle egyszerű, de meleg szavakban.

Nagy részvétellel temették Galgócson Ujvároska jámbor életű matrónáját, *Bauer* Mária asszonyt. Ravatalánál *Eckstein* Márkus kassai rabbi mondott nemes életét méltató gyászbeszédet.

Schiff Ábrahám augusztus 16-án hosszú, kinos szenvedés után meghalt Nagy-Károlyban 53 éven korában. A megboldogult megyebizottsági tag és városi képviselő volt. Az állatkereskedelem terén is nagy tevékenységet fejtett ki.

Mannheimer Mihályt, a hódmező-vásárhelyi hitközség kántorát, súlyos csapás érte. Szép, fényes jövő előtt álló ifju leánya, ki az eperjesi szintársulatnak *Vásárhelyi Szeréna* néven ünnepelt primadonnája volt, hosszas szenvedés után kedden délután csendesen elhunyt. Aggódo édesapját táviratban értesítették a megrendítő hírről.

— **Hymen.** *Hajdu* Samu, az Általános Bank-Részvénytársaság pénztárosa Budapestről, eljegyezte *Reiner* Erzsike kisasszonyt, *Reiner* Adolf dombovári kereskedő leányát.

Kron Rózsikát, *Kron* Károly ujvidéki kereskedő, nagybirtokos és megyebizottsági tag leányát, e hó 15-én eljegyezte *Székely* Ernő dr., budapesti gyógyszerár tulajdonos.

* **Kisebb családnak vagy özvegynek biztos megélhetés kínálkozik** élénk forgalmu mezővárosban kóser kifőzés nyitása által. Előkelőbb abbonensekből, legalább 10 egy évre kötelezőleg biztosittatik. — Reflektánsok adják be részletes ajánlataikat »Tiszta« jelíggel a kiadóba, mire a szükséges fölvilágosításokat megkapják.

* **Kóser bor.** A nagykereskedők figyelmébe! A közelgő szüreten, legjobb minőségű bort szerezhetnek be, bővebb felvilágosítást *Lilienthal Fülöpnél Csongrád.* — Gyümölcs- és szőlő- szállítás napi áron.

* **Kitűnő praeparáció** Mózes öt könyvéhez, nélkülözhetlen tanönyv elemi és polg. iskolai valamint középiskolai tanulóknak, írta Stricker Simon tanító. E több mint tíz ivre terjedő mű ára kemény kötésben egy korona. Bérmentes postaküldés 20 fill. Megrendelhető szerzőnél Baján és minden könyvkereskedésben. Nagyobb megrendeléseknél 25% engedmény.

* **Isr. Knaben Erziehungs- u. Unterrichts-Anstalt von Bamberger Aschaffenburg.** Unter Aufsicht der kgl. bayr. Regierung. Institutschule mit vorzügl. Fehrkraften — Gelegenheit zum Besuche von Realschule, Gymnasium u. Technikum. — Nachhilfeunterricht in allen Disziplinen. Prospekte durch *Das Direktorat.*

Elsőrangú hazai gyártmány!

2500 gőzeséplőkészlet és
100,000 különféle kisebb gazdasági gép üzemenben.

» » » Első Magyar » » »
Gazdasági Gépgyár

— részvénytársulat —
Budapest, VI., Váci-út 19. sz.

Malomberendezésekre külön szakosztály!

A gazdálkodáshoz szükséges
összes gazdasági gépek elis-
* mert kitűnő minőségben. *
Szakba vágó kérdésekkel kér-
* * jük hozzánk fordulni. * *
Részletes fölvilágosítással és ár-
jegyzékkel szívesen szolgálunk
* * * * díjmentesen. * * * *

Morzsolók. * Répavágók.

Darálók. * Borprések. * Szecskavágók.

Vetőgépek. * Járgány cséplőkészletek. * Ekék.

* **A civilizált ember** különös gondot fordít ruházatára, minthogy tudvalevő dolog, hogy az első benyomás, a melyet felebarátunk reánk tesz, annak külsejétől azaz ruházatától függ. Minthogy pedig nagyobb részünk nem szeret töprengeni és nem szívesen változtatjuk meg nézetünket, különösen, ha az embertársunkra nézve kedvezőtlen, nagyon is indokolt a skrupulózitás, amely lyel egy ügyes és lelkiismeretes szabó keresésre indulunk *E* lapok t. olvasóinak szolgálatot vélünk tehát tenni, ha e czélból b. figyelmébe ajánljuk *Szántó S.* férfi- és női szabótermét (Budapest, IV., Kigó-utca 2.) a nevezett, úgy chik, elegancia, mint jó minőség tekintetében szinte remekműveket készít.

Istenismeret és Istentisztelet.

A zsidó vallás hit- és erkölestana, istentiszteletének ismertetése és a főbb imák szemben levő fordítása.

Középiskolák, felső ker. isk., felsőbb leányisk., továbbá polg. fiú- és leányiskolák izraelita vallásu tanulói részére írta: **Krausz Jónás**, középisk. vallásstanár. — Ára kötve: 2 kor. 50 fill

Kapható: **KOSMINSZKY LIPÓT** könyvkereskedőnél, ARADON.

Ezen tankönyv felöleli a zsidó vallás összes hit- és erkölestani tanait; szertartásait módszertanilag ismerteti és az összes imáredszereknek főbb imáit magyaros és pontos átellenes fordításokkal látja el. — Rendszeres beosztásánál figyelembe van véve a pesti izr. hitközség hittani tanterve.

Számos rabbi elismerőleg nyilatkozik ezen tankönyvről.

Az érsekújvári kongr. izr. hitközség iskolaszékétől.

Pályázat.

Tanítóink egyikének Kolozsvárra való megválasztása következtében egy rendes tanítói állás jött üresedésbe. Kezdő évi törzsfizetése 1000 kor. és 240 kor. lakbérilletmény. Megkivántatik, hogy úgy a héber, mint a magyar-német nyelvben kiváló jártassággal birjon. Oly tanítók, kik már több évi gyakorlattal birnak és a héber és németben is kitűnők, esetleg nagyobb javadalomra számíthatnak és előnyben részesülnek.

Folyamodványok bélyegtelen másolatokkal felszerelve, f. hó 25-ig az iskolaszékhez intézve, alulirothoz küldendő.

Érsekújvár, 1903. augusztus 13.

Décsi József,
isk. igazgató.

A kolozsvári aut. orth. izraelita hitközségtől.

Pályázat.

A kolozsvári aut. orth. izraelita hitközség négyosztályu elemi fiu iskolájánál az 1903/4-iki tanév elejével egy tanítói állás betöltendő.

Javadalmazás: Évi 960 kor. fizetés és 400 korona lakbérilletmény.

Pályázhatnak okleveles tanítók, kik a magyar, héber és németben egyaránt kellő jártassággal birnak.

Ajánlatok életkort, családi állapotot, képesítést, eddigi működést és valláserkölcösös életmódot feltüntető bizonyítvány-másolatokkal felszerelve f. é. szeptember 1-én benyújthatók.

Az állás egyelőre egy próbaévre fog betölteni.

Kolozsvárt, 1903. aug. 19-én.

Aa aut. orth. izr. hitközség iskolaszéke,

Löffler Vilmos,
isksz. jegyző.

Tischler Mór,
isksz. elnök.

Pályázat.

Okleveles izraelita tanító, ki a magyar és német nyelvet tökéletesen birja, kerestetik Gutmann S. H. czég gyártelepének elemi magániskolájához, Beliscére (Slavoniában).

Zenét tanítók előnyben részesülnek.

Ajánlatok szeptember 1.-ig kéretnek *Klein Vilmos* ur czimére, Beliske (Slavonia), a fizetési igények megjelölésével.

HIRDETMEY.

A hatvani czukorgyárban alakult alkalmi imaház részére a három főünnepnapra keresünk egy jól képzett és jó hanggal rendelkező előimádkozót.

Ajánlatok eddigi működést igazoló bizonyítvánnyal és fizetési igények megjelölésével az alábbi czimre küldendő.

Klein Lajos,
Hatvan

VERŐ ADÉL

internátussal kapcsolatos

leány tan- és nevelőintézete

Budapest, VI., Gyár-utca 19, I. em.

(Gróf Károlyi bérház).

Mérsékelt árak. — Egyszerű nevelés. — Kiváló tanerők. — Állami tanterv. — Államérvényű bizonyítványok. — Szaktanítás. — Tágas, levegős tantermek. — Tornaterem. — Bővebb fölvilágosítással szívesen szolgál az igazgatóság.

VERŐ (Weinréd) ADÉL, igazgató-tulajdonos.

Vidéki szülők figyelmébe!

VERŐ ADÉL tan- és nevelő intézete internátussal van összekötve. Az intézetben szeretetteljes bánásmódról, gondos fölügyeletről, egészséges, kitűnő, polgári ellátásról és a szülői házat minden tekintetben pótló otthonról gondoskodva van. — Tágas levegős hálótermek; dolgozó- és fürdőszobák. — Villam-világítás. — Mérsékelt árak. — Bendlakó tanítónő, nyelv- és zenemesternő. — Részletes ismertetővel készséggel szolgál az igazgatóság:

Budapest, VI., Gyár-utca 19, I. em.

(Gróf Károlyi-bérház).

RUM

cognac, szilvrium, törköly, seprő, állásch, benedictini, chartreuse, császárkörte, málna, eper, gyomorkeserű, fodormenta, rostoschlin, vanília, általában az összes likörök, minden berendezés nélkül, hideg uton, a legrövidebb idő alatt, házilag előállíthatók, az általánosan elismert, ártalmatlan, aromathikus, Baros-féle

esszenciák- és kompozíciókkal

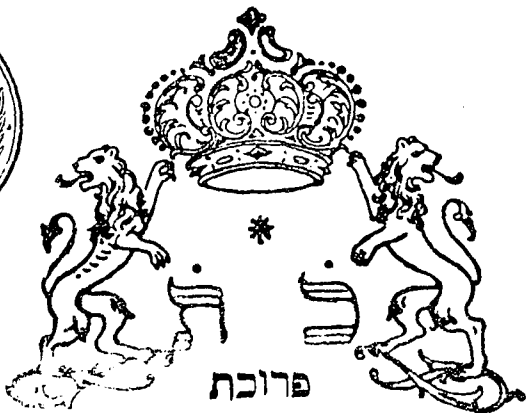
és az italok $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{8}$. sok még olcsóbbba kerülnek, mintha azokat készen az üzlettől vesszük meg. — Továbbá kaphatók: borászati- és pinczegazdászati cikkek, borbetegségek elleni szerek és pinczefelszerelési gépek.

Baros Gábor, BUDAPEST, VII., Dohány-utca 1/N sz.; esszenciák, kompozíciók gyára és pinczegazdászati üzletében. Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Első magyar aranyhímző telep.

BUDAPEST,
Deák Ferencz-utca 17.,
I. emelet.

HERZ EMMA

ajánlkozik mindennemű aranyhímzések, különösen
Tóra-köpenyek, sulchan-terítők, chupak stb.

kiválóan izléses, precíz és jutányos elkészítésére.
Hivatkozva e téren szerzett óriási praxsisukra, valamint ugy
a főváros, mint a vidék nagyobb templomainak szállított,
ezekre rugó hímzésekre vonatkozó elismerő levelekre.

Külföldre: Bécs 1890. Budapest 1896.

minden-iskolapadok, iskola-, torna- és óvodaberende-
nemű zések és szabad. gyermekpadok
gyártása. — Árjegyzékkel készséggel szolgálunk ingyen és
bérmentve.

Előkelő

középiskolai internátus

kereskedelmi iskolai tanárnál

(a Röser felső kereskedelmi iskola, a Bulyovszky-utcai
reáliskola és a Damjanich-utcai gimnázium közelében)
kerti lakás, modern berendezésű, tágas hálóterem,
világos tanterem, tornahelyiség, nagyon gondos felügyelet,
német és francia társalgás, zongora, stb. — Czim:

Lederer (Gábor) Ignác, tanár

Délibáb-utca 23.

Augusztus 26-ikától kezdve személyesen.

Dr. FÉNYES MÓR

Szilárd Szövetség.

Tüzetes zsidó vallás- és erkölcsstan
a középiskolák felső osztályai számára.

— Megjelenik a tanév elejére. —

Zsidók története. I. rész. } Irodalmi szemelvényekkel.
Zsidók története. II. rész. }
Zsidók története. Összevont kiadás.
A zsidó istentisztelet (Liturgia).
A zsidó vallás- és erkölcsstan rövid vázlata.

Kapható:

SINGER ÉS WOLFNER

könyvkereskedésében, BUDAPEST.

ARANYOSI MIKSA

NYILVÁNOS FELSŐ
KERESKEDELMI ISKOLÁJA

BUDAPEST, V., NAGYKORONA-UTCA 13. SZ.

BIZONYÍTVÁNYOK ÁLLAMÉRVÉNYESEK.
EGYÉVES ÖNKÉNTESÉGI JOG. — AZ
INTÉZET INTERNÁTUSSAL VAN ÖSSZE-
KÖTVE. — ELŐJEGYZÉS A SZÜNET
ALATT IS — RÉSZLETES PROGRAMM
INGYEN ÉS BÉRMENTVE KÜLDETIK.

Elismert legjobb beszerzési forrás!

Nagyban és kicsinyben

אתרוגים לולבים הדסים

szállítok:

6 darab párgi אתרוגים	III. minőség	7 korona
6 > > >	II. >	9 >
6 > > >	I. >	12 >
6 > מבחרים	I. >	18 >

מבחרים שבמבחרים darabonként 4—8 koronáig.

A jeruzsálemi eszrogim csak
20%-kal drágább a párginál.

לולבים	Genuából, darabja	1 kor. 20 fill.
>	Bordigheri, >	80 >
הדסים	II. minőségű, 100 darab	2 > 40 >
>	I. > 100 >	4 > — >

Előleg beküldése mellett az összeg utánvét.

Az egész összeg előleges beküldése esetén díjmentesen
Ausztria-Magyarországba és Németországba.

RÁTH HERMANN

KÉRJEN ÁRJEGYZÉKET.

TRIEST.

Schlesinger József

kiadó-könyvkereskedése
zsinagógai tárgyak szaküzlete

ajánlkozik

poróches, chuppa, szentirásruhácska

stb. szállítására

= olcsó áron és pompás kivitelben. =

Rajzokat betekintésre ingyen és bérmentesen küld.

ספר תורה mindenféle nagyságban, régi és új, állandóan raktáron.

Szentirás-diszek כלי כוֹדֶשׁ

MIRJAM Kiss Arnold dr. budai főrabbinak legjobb magyar imakönyve bármilyen kötésben raktáron. Árjegyzék ezekről, valamint minden más imakönyvről ingyen és bérmentve.

רש השנה levelező-lapok és üdvözlő
kártyák nagy választékban kaphatók

KOHN és GRÜNHUT papírnagykereskedésében BUDAPEST
VII., Hársfa-utca 1.

Füstölt húsárú

6% rabatt.

Legjobb minőség. Szállítás minden irányban.

Következő árak:

Tormás virsli.	100 pár	frt	3.50
Debreczeni	100 >	>	12.—
Győri	100 >	>	8.—
Szafaladé	100 >	>	3.50
Szalámi kitűnő minőség	1 kgr.	>	1.—
Veronai szalámi	1 >	>	1.10
Krakkói	1 >	>	1.10
Füstölthús, kifőtt	1 >	>	1.40
Füstölthús, nyers	1 >	>	1.—
Oldalas nyersen élvezhető	1 >	>	1.—
Paprikás szalonna	1 >	>	1.20

Mindenféle kolbász és füstölthús jutányos áron.

D I A M A N T J.

füstölthús gyára, Újpest, Kemény Gusztáv-ut 11.

Kivánatra a helybeli főrabbiág רב העיר-le fölmutatható.

Csúsz és köszvényes

bántalmak

egyedüli biztos gyógyítószere

a ZOLTÁN-féle

csúsz- és köszvényelleni kenőcs.

Üvegje 2 korona.

ZOLTÁN BÉLA BUDAPEST

— GYÓGYSZERTÁRA — V. ker., Szabadság-tér.

Ő cs. és kir. Fensége József kir. hg. udvari szállítója.

BUTOROK egy készpénzért mint
részletfizetésre

a leggyeszerűbbtől a legfinomabb kivitelig legkülönösebben

Ehrentreu és Fuchs

testvéreknel,

Budapest VI., Teréz-körút 8. Anarassy-ut közelében

☛ Képes Árjegyzék ingyen. ☛

Nincsen többé poloska!

Ezen utálatos féreg azonnal és biztosan csak a Baros-féle Villam-poloskairtóval pusztítható el. Ezen szer minden lakást biztosan megtisztít a féregtől, utánszaporodás azért lehetetlen, mert nemcsak az élő féreg, hanem annak petéit is teljesen kiirtatnak. 1 üveg I.—, 1.50 2.50 és 3.— korona. Továbbá kapható: sváb, muszka, bolha és egyéb rovarok ellen, biztos hatású Villám-féregirtópor csomagja 10. 20 40. és 75 krajczár. Valóói csakis Baros Gábor Budapest, VII., Dohány-utca 1. vegyszeti cikkek gyá ből.

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

Budai látványosság
az az óriási nagy választék
mely most érkezett

LÖVY JÓZSEF

sírkőraktárába

Budapest, II., Fő-utca 88. sz. (Pálffy-tér mellett).

10 koronától feljebb.

A torontáli kézzel csomózott és
Tyilim-szőnyegek
 legközvetlenebb bevásárlási forrása:

GRÜNBAUM VILMOS cégnél **NAGYBECSKEREK.**

Tyilim-szőnyegek, pamlag-átvetők, ágy- és asztalterítők, ágyelők, hintaszék-takorók, párnák, függönyök. Házi iparcikkek. Torontáli sima és csikos vásznak.

Kézzel csomózott smyrna- és perzsaszőnyegek.

A Torontáli Szőnyeggyár Részvény-Társaság
 összes készítményeinek főraktára.

KOHN ARNOLD

sírköraktára

BUDAPEST, VII. ker., Károly-körút 15. sz.

SIREMLÉKEK

minden ár és kivitelben, áthelyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a temetőben.

Telefon: 18-76.

Szombaton és ünnepnapon zárva.

Dr. RENNER vizgyógyintézete

bejáró betegek számára.

Budapest, VII., Valeró-utca 4. (Telefon.)

Az intézet 34 év óta áll fenn,
 most teljesen újjáalakítva, a legmodernebb gyógyeszközökkel
 szereltetett föl.

Alkalmazásban levő gyógyeszközök: A tudományos vizgyógymód összes eljárásai masszáz, villamos fényfürdő (elhizásoknál), az elektromozás minden faja (galvanisatio, faradisatio, franklinisatio, elektromos masszáz), hitőkészülékek (Psychrophor stb.).

Szénsavas fürdők

(Nauheimi eljárás, szivbajosok számára).

Kezelés alá vétetnek: Különféle ideg- és gerinczbajok, ideges gyöngeségi állapotok, álmatlanság, szédülés, a gyomor és belek renyhessége, idült ízületi és izomszövetek stb.

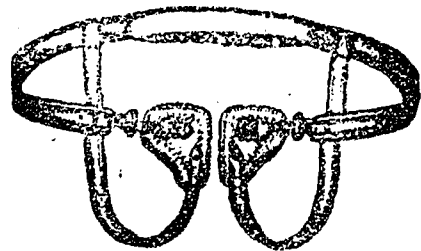
Prospektus kívánatra. — Árak mérsékeltek.

Kitüntetve Grand Prix, Lion 1894. I-ső díj.

Meglepő ujdonság műfogakban.

24 óra alatt beilleszt kiprohált amerikai módszer szerint fájdalom és gyökér eltávolítás nélkül, egyes fogakat kaucsuk nélkül, valamint teljes fogsorokat, rágásra különösen használhatók. Jótállással ajánlom minden fogatlan gyomorbajos egyénnek. Több száz elismerő köszönet. Rosszul illő fogsorokat átalakítok, eltört fogsort 2 óra alatt megjavítok.

Kovács J. Amerikai fogműterem-tulajdonos
 gróf Hadik-palota, Károly-körút 9. II. 8.
 Található reggel 9-től d. u. 6-ig.

RADVÁNYI L.

keztü- és sérvkötő-gyáros

BUDAPEST,

VI., Andrássy-ut 15.

Saját gyártmányu sérvkötők legkitűnőbb kivitelben kaphatók.

Egyoldalu: 3, 4, 5 és 6 forint.

Kétoldalu: 6, 8, 10 és 12 forint.

Ferdénnyőknek, testegyenestartók, haskötők,
 mérték szerint 3 forinttól 12 forintig.

Diana-öv (havi kötelék) 3 frt 50 kr.

Gummiharisnyák mérték szerint, valamint a betegápoláshoz szükséges cikkeket és valódi francia különlegeségeket jutányosan kaphatók.

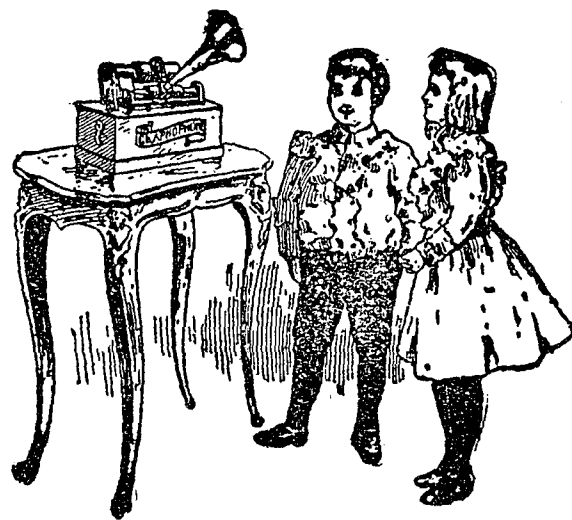
Ajánlja nagy raktárát saját gyártmányu legfinomabb keztüükben.

Figyelmes kiszolgálás!

Kérjen mindenki ingyen árjegyzéket.

A család legjobb szórakoztatója a Sternberg-fonograf!

Beszél minden nyelven.

Játszsa az összes hangszereket.

Tréfás előadásokat tart.

Bárki megörökítheti vele szeretteinek hangját és boldog órák emlékét.

Ára: 10, 15, 20, 25, 30, 35, 45, 65, 85 frt és feljebb.

STERNBERG ÁRMIN ÉS TESTVÉRE

cs. és kir. udv. hangszergyár

Budapest, VII., Kerepesi-út 36.

Tankönyvül való alkalmazás és bevezetés céljából a t. iskolaigazgató- és tanító urak szives figyelmébe ajánlja

IFJ. NAGEL OTTÓ

könyvkiadóhivatala

BUDAPESTEN,

VIII., Muzeum-körút 2, a Nemz. Színház bérházában

alanti tankönyveit:

Zsengeri S. dr., Héber ABC és olvasókönyv. Kötve 32. fillér **הוֹט הַמִּשְׁרֵשׁ**, nép-, polgári- és középiskolai zsidó tanulók számára. I. rész, 15. kiadás. Népiskolák számára. Palaestina térképével és földrajzi vázlatával, kötve 60 fillér, II. rész, 5. kiadás. Polgári és középiskolák számára, kötve 1 kor. **הוֹט הַמִּשְׁרֵשׁ** oktatás. Izr. tanítók és tanulók számára, kötve 1 Kor. 20 **Irálytan**, alsófoku ipariskolák számára, kötve 80. fillér (Által. enged. 13450—90. sz.) — **Halász Nátán. Zsidó hit- és erkölcsstan.** Különös tekintettel a gyakorl. vallásos életre. Középiskolai növendékek és a család használatára. I-ső rész, 2-dik kiadás 80, II-ik rész 80. fill. — **Zsidó hittani katekizmus, fiúiskolák számára.** I-ső rész 72, II-ik rész 60, III-ik rész 84, IV-ik rész 90 fill. — **Zsidó hittani katekizmus leányiskolák számára.** I-ső rész 60, II-ik rész 50, III-ik rész 70, IV-ik rész 70. Valamennyi bekötve. — **Barna J. Népiskolai földrajz.** I. rész, a IV. osztály számára, kötve 40, II-ik rész, az V. osztály számára, kötve 40, III. rész, a VI. osztály számára, kötve 40 fill. — **Magyarország története.** Az újabb miniszt. tanterv alapján népiskolai használatra, 6. kiadás, kötve 60 f. (Enged. 21452. sz.) — **Füredi Ignác. Számtani példatár** népiskolák számára, magyarázó jegyzetekkel és megoldásokkal (**Korona értékre átdolgozva**), a II. osztály számára, 6. kiad. kötve 40, III. osztály számára, kötve 40, IV. oszt. szám., kötve 40 f. (Enged. 2632—95. sz. a.), az V. és VI. osztály számára, kötve 64 f. — **Gáspár Ignác. Első oktatás a földrajzban.** A négy osztály elemi iskola III. és IV. osztály számára, 12-dik kiadás, 62 képpel, kötve 64 fill. — **Elemi földrajz, I. rész,** a népiskolák III. és IV. osztály számára számos képpel, kötve 48 fill. — **Elemi földrajz II. rész,** a népiskolák V. és VI. oszt. szám.. 64 képpel, kötve 64 fill. (Enged. 17358—88. sz. a.) — **Velösy Lipót. Földrajzi eredménytár,** az el. isk. III. oszt. számára, kötve 30 f. — **Ahn Ferencz dr. Gyakorlati német nyelvtan,** 14. kiad., az ered. után írta **Nagy Lajos.** I. és II. rész, ára kötve à 80 fill. — **Ploetz K. dr. Elemi francia nyelvtan.** I. rész, kötve 88, II. rész, kötve 88 fill. — **Syllabaire français.** Leányok számára. Átdolgozta **Nagy Lajos,** kötve 1 Kor. 10 fill. — **Conjugaison française.** Leányok számára, kötve 1 Kor. 60 fill. (Enged. 17358—88.).

Ezen jeles tankönyvek bevezetésük esetén és közvetlen nálam eszközölt megrendelésük alkalmával mindazon kedvezményeket nyújtom, melyeket más kiadók ajánlanak föl és ingyen-példányokat szegény tanulók számára bocsátok rendelkezésre megfelelő számban.

— Mutatványpéldányokkal szívesen szolgálók. —

Raktáron vannak az országban használt összes tankönyvek, minélfogva vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan teljesítek.

Böngérfi János, tanár, elemi iskolai vezérkönyvei:

Vezérk., a magyar fogalmazás tanításában . . . 1 k. 20 fill.
 „ a történet tanításban . . . 1 k. 20 fill.
 „ a földrajz tanításban . . . 1 korona

Zsurek Antal. Az írva-olvasás (abc) vezérkönyve 1 korona

Phonimikai előgyakorlatok az olvasás és írás tanításához. Írta: **Czukrász Róza,** öt fali olvasóablával 2 kor.

Kézirat olvasási gyakorlatok. Segédkönyv a kézirat olvasás és fogalmazás tanításához. Írta: **Tomosányi János** 80 fillér.

KOLOZSVÁRI

Kereskedelmi Akadémia

benlakással, 100 tanuló részére.

Az intézet felső kereskedelmi iskolai és kereskedelmi akadémiai tagozatból áll.

A felső kereskedelmi iskolai tagozat alsó osztályába a tanulók a középiskola 4-ik osztályából vétetnek fel s a végzett növendékek a kereskedelmi pályán kívül az 1883. I. t.-cz. alapján több hivatali pályára is illetékesek s az egyévi önkéntes szolgálatra jogosultak. Évi tandíj 120 korona.

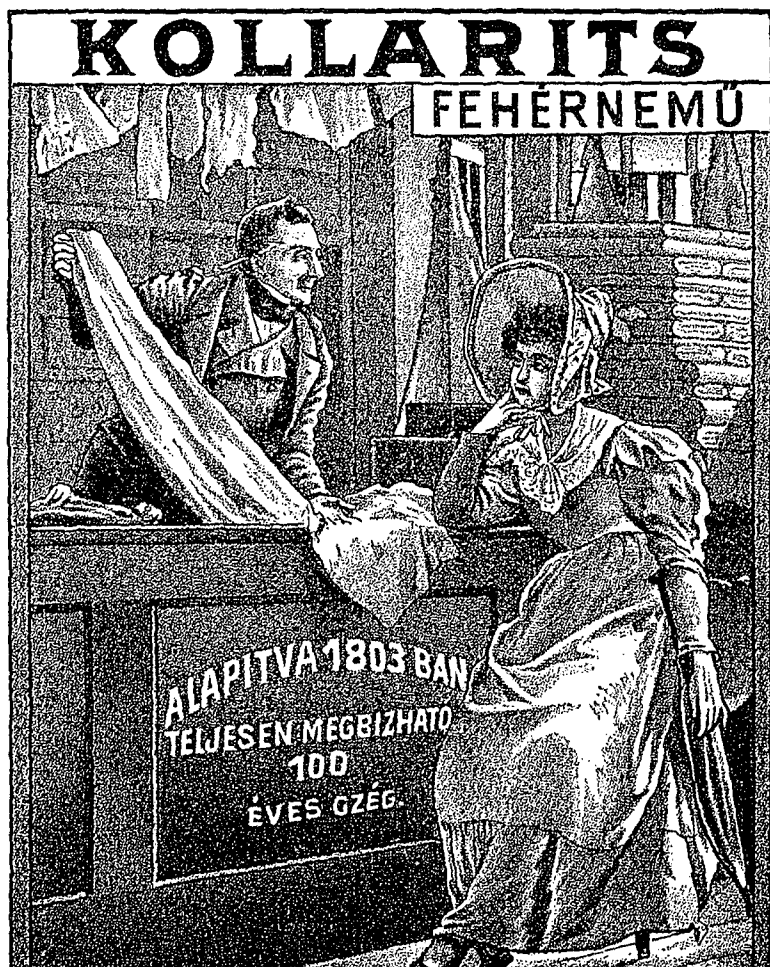
Az akadémiai tagozat rendes hallgatói közép- vagy kereskedelmi iskolában érettségizett ifjak. E főiskolai tagozat a kereskedelmi szakismeretek mélyebb művelése mellett széleskörű közgazdasági és jogi ismereteket nyújt, nagy súlyt fektet a modern nyelvekre és arra törekszik, hogy hallgatói úgy a nemzetközi kereskedelemben, mint a közgazdaság magasabb állásaiban helyöket megállják. A hazai viszonyokra tekintettel, **fakereskedelmi** szaktanfolyamot tart fenn. — Évi tandíj 240 korona.

A **benlakás** — internátus — a kényesebb igényeket is kielégítő, modern berendezésű s a teljes ellátásért vi 800 korona fizetendő.

Részle s programmal szívesen szolgál

az igazgatóság.

KOLLARITS
FEHÉRNEMŰ

ALAPITVA 1803 BAN
 TELJESEN MEGBIZHATO
 100
 ÉVES GZÉG.

MENYASSZONYI KELENGYÉK
 BUDAPEST VÁCZI-UTCZA 32 SZ.

Gyöngyszemek a talmudból és midrásból.

Irja: SZABOLCSI MIKSA

Szőkevények.

Nachum Isgamzunak szomoruan jelentették egyszer, hogy egyik tanítványa áttért Jupiter hitére. — Ne sirjatok, vigasztalta a gyülekezetet a jámbor mester, ez is csak jóra vezethet. (Ez volt Nachum jelszava. Akármilyen baj érte, azt mondta: *gam zu letovo*, azaz: ez is jóra vezethet, az Ur ezt is javunkra intézte így. Az *Isgamzu* nevet éppen ezért adták neki. Is gam zu azt jelenti, a gamzu-ember, azaz az ember, ki mindenre azt mondta: gam zu [*letovo*].) — Magyarázd meg, ó rabbi, szóltak erre hivei, mi jó eredhet abból, ha Izrael egy kiválasztója a bálványimádókhoz szegődik? Hisz tudod, hogy ezekből kerülnek ki legnagyobb gyűlölőink. Agyarkodnak ellenünk már azért is, hogy új hit-belieiknek megmutassák, hogy szívökből kihalt minden szeretet a törzs iránt, melyből származnak. — Hát jó ember az olyan ember, hát igaz ember az olyan ember? kérdezé most Nachum Isgamzu. Nemde, rossz ember, nemde, hamis ember? Nos, ha rossz ember, ha hamis ember, nem jobb, ha nem a mienk, kiknek tetteit, erkölcsait olyan szigorúan meg szokták bírálni? Ki tudja, mennyi szégyent hozott volna ránk, ha megmarad Izrael közösségében. Mert hisz tudjátok, hogy ami rosszat egyesek követnek elköztünk, azt ellenségeink mindnyájunknak tudják be, mig ott kiki elkövethet, amit akar, anélkül, hogy ezért bárki hitét tenné felelőssé. Ha majd hallani fogjátok, hogy Járíb (a szőkevény neve) olyan gyalázatos-ságot követelt el, amittől minden erkölcsös ember megiszonyodik, magatok is azt fogjátok mondani, hála az Urnak, Izrael Sziklájának, hogy az elvetemedett nem ékteleníti sorainkat. A szőkevényeket, drága hiveim, soh'se sajnáljátok. Hütele-nek; csak baj volna, ha köztetek maradnának.

(A hajdani római pogányokban, úgy látszik, volt annyi igazságszeretet, hogy a szőkevény zsidók ocsmány-ságait nem tudták be a vallásnak, melyet azok hűtlenül, gyáván cserben hagytak. Ma ez nem egészen így van. Mikor az Arthurok kikeresztelkednek, a klerikális sajtó kürlőkkel hirdeti, hogy az csak természetes hódítása a kereszténységnek. A keresztény morál, melyet a derék férfiak ugyis régóta követnek, végre befejezte átalakító hatását. Arthurek most már mindenképpen katolikusok. Ami rajtuk még zsidó volt, lemosta teljesen a keresztvizi hatalma. De erről tökéletesen megfélemedeznek a szent ujságok, ha Arthurek valami disznóságba keverednek. Akkor Arthurek zsidók, akkor Arthurekéért Izrael feje verendő be. A hajdani pogányok nem voltak sem klerikálisok, sem néppártiak, igazságosabbak azonban minden esetre voltak.)

Ami kellemes, de veszedelmes.

Nagyon vigyázz, hogy meg ne szédlitsen a dicséret, melyet szemedbe mondanak. Gondold

meg, hányszor dicsérsz dolgokat te is, miket magadban értékteleneknek ítélsz. Dicsérsz gyöngedségből, érdekből, félelemből, vagy dicsérsz, mert más is dicsér. Nos, amit te teszel más irányában, azt más is teszi irányodban. Dicsérnek, mert tudják, hogy jól esik neked a dicséret, dicsérnek, mert akarnak tőled valamit, dicsérnek, mert tartanak tőled, vagy dicsérnek ítélet nélkül, ahogy te is dicsérsz sokszor, anélkül, hogy arról, amit mondasz, meg volnál győződve. Minél magasabban állasz, annál jobban vagy kitéve a hamis dicséretnek, mely megejt, elbizakodottá tesz és tökéletesen megfoszt ítéletedtől tenmagad felől. Sok embert tett már bolonddá a hamis dicséret. Többet, mint a meg nem érdemelt gáncs. Emez csak elkeserít, de amaz megfoszt eszedtől. Vigyázva fogadd azért a dicséretet. Semmi esetre se keresd, mert ha látják, hogy vágyódsz utána, annyit adnak belőle, hogy megcsömörödsz tőle.

Összehasonlítás.

Izraelben próféta volt a neve annak a férfinak, ki a király botlásaira is nyíltan rá mert mutatni. A pogány udvaroknál is volt egy ember, ki az uralkodónak is megmondhatta az igazat. Ez az ember az udvari bolond volt.

(Nem kerülte ki a régiek figyelmét, hogy az udvari bolondnak meg volt az a szabadsága, hogy urának megmondhatta szemébe az igazat. De ezt csak az udvari bolond tehette, úgy, hogy az igaz szó a király udvarnál mintegy a bolondok privilégiumává vált. Az udvari bölcsenek ezzel szemben az volt a föladatuk, hogy dics-hymnusokat zengjenek. Mig tehát az udvari bolond föladata porig alázta az igazságot, addig az udvari bölcs cselekedete magasra fölemelte a hazugságot. Mindenre figyelő bölcsainknek ez nem kerülte ki figyelmét, különösen miután tudták, mily nagyra tartotta Izrael próféta-ait, kik nyíltan korbácsolták a királyok hibáit, bűneit. Ebből a szempontból is összehasonlították tehát Izraelt a pogány népekkel. Izraelben a legtisztelendő ember volt az, ki a királynak is félelem nélkül mondta meg az igazat, mig a pogányoknál [a keresztény udvarokat, hol az udvari bolond intézménye egészen a 18. század kezdetéig tartotta fenn magát, a talmudszerzők nem ismerték] csak az az ember merhette azt, ki hivatalból viselte a bolond nevét és kit senki komolyba nem vett.)

S z a b á l y.

Magadból kiindulva íteld meg cselekedeteidet mások iránt és nem fogsz botlani. Vizsgáld magadban: jól esnék-e nekem, ha, amit én most másról mondani akarok, azt más mondaná én rólam? Fájna-e, ha, amit én most más ellen cselekedni akarok, azt más cselekedné meg én ellenem? Ha jól esnék: szólj, cselekedj; ha fájna, hadd abba, mert ami neked fájna, másnak sem esik jól.

Negyedik magyarázat.

A kényszer alatt állót az Ur mentette föl.

(Talmudi elv, hogy senkit sem büntetni, sem elmarasztalni nem szabad olyan dologért, melyet kényszer alatt cselekedett meg, vagy mulasztott el. [A római jogban: a vis major.])

Levezeti ezt a talmud a Szentírás ama helyéről [a talmud minden elvét, tanát a Szentírásból vezeti le], mely a latorról szól, ki a nő védtelen helyzetével visszaél. Haljon meg az a férfi, rendeli a Szentírás, de a nőnek ne történjék bántódása, mert *nem segíthetett magán*. Kiáltott segítségért, de egyedül volt és senki sem segíthetett rajta. [Mózes V. könyve 22. fejezete 23—27 versei.] Innen vezeti le a talmud azt a princípiumot, hogy aki kényszer alatt cselekszik, vagy kényszer következtében mulaszt el valamit, azt azért a cselekedetért, vagy mulasztásért sem büntetni, sem elmarasztalni nem szabad, mert hisz az Ur mentette föl; akkor t. i., mikor az idézett bibliai törvényben azt rendelte: a nőnek bántódása ne történjék, mert *nem segíthetett magán*. Ez a talmudi elv, melynek főhelye megtalálható Baba-Kama traktátusa 28. lapja B. oldalán, eredetiben így hangzik: *Anosz rachamana patrê*, magyarul: a kényszer alatt állót az Ur mentette föl.

Eredetijében idéztük ezt a helyet, először mert nem árt, ha megtudják, akik még nem tudják, hogy a talmud az Istent rachmanah-nak nevezi, ami *írgalmatosságot* jelent, tehát nem boszuálló, nem büntető tulajdonságából képezték az Ur elnevezését a talmudszerzők, hanem irgalmas voltából: magából a szeretetből.

De más okunk is volt az eredeti idézésére. Ezt a talmudi elvet tulajdonképpen ezért iktattuk ma ide.

Történeti elbeszélést közöltünk lapunk három előző számában, mely a spanyol zsidó keresztényekkel foglalkozott, kiknek *maranosz* volt a nevük. Levezettük ezt az elnevezést, Kayserling dr.-nak, a spanyol zsidók története legnagyobb ismerőjének magyarázata után az ó-kasztíliai marano szóból, mely disznóhust jelent. Az új keresztények ugyanis, kiket erőszakkal térítettek meg és akiket később azzal vádoltak, hogy titokban zsidók, azzal demonstráltak keresztény voltak mellett, hogy lehetőleg nyíltan ettek disznóhust. A vádat ezzel le nem csillapították ugyan, de nevet kaptak a disznóhús után [Maranosz marano-nak többese].

Ezt a magyarázatot több tudós olvasónk el nem fogadta. Inkább hajlandók elfogadni az ismertebb és régibb magyarázatot, hogy a titkos zsidók egymást ezekkel az arameus szavakkal üdvözölték: *maran atha*, (מרן אתה), magyarul: az Ur jön. Szemben t. i. a keresztények főhitével, hogy az Ur *megjött*, ők azt vallották, hogy csak jönni fog. Ebből támadt aztán a maranosz elnevezés. Szellemes magyarázat, de nem valószínű. Nem csak azért, mert még mindig nem tudjuk, hogy lett a maranatha-ból maranosz, hanem azért, mert a zsidó a messiást, kinek eljövetelét várja, soh'sem mondta katexochén Urnak (maran). Maran alatt csak az Istent értette, már pedig a zsidónál az Isten és a messiás nem egy. Az Isten Örökkévaló; a messiás halandó ember. De nem is várja a zsidó az Ur eljövetelét. Ezt a fogalmat a zsidó theologia nem is ismeri. Az Ur, ki örökké és mindenütt van, miért, mikor, honnan és hová jönne? A zsidó hitágazat előírja, hogy higgyük, hogy eljön a messiás, az istenküldötte emberi megváltó, ki véget vet gyűlöletnek, viszálynak, ki világos-ágot, szabadságot, szeretetet, tehát megváltást hoz. Messiást, Istenküldötte emberi megváltót vár a zsidó, de nem az Isten eljövetelét, már pedig maran alatt csak az Istent értjük.

Van Grätznek egy másik magyarázata, mely szerint a maranosz nem más, mint a görög maranatha [μαραναθά], azaz átkozott, a mely szó előfordul az új testámentum I. korinthusi levél 16. fejezete 22. versében.

De miért nevezték volna el a spanyolok *görög* néven az új keresztényeket? és ha már elnevezték, miért változtatták meg a szó végét?

Mind e nehézségek nem merülnek föl, ha elfogadjuk a Kayserling-féle magyarázatot. Legfőleg azt a kérdést koczkaztathatnók meg, hogy hogyan van az, hogy maguk a titkos zsidók is elfogadták a rájuk nézve éppen nem dicsőséges nevet? Mert ők maguk is csak héber iratokban mondják magukat *anuszim*-nak (erőszakkal megkeresztelteknak), különben minden szégyenkezés nélkül maranosznak mondják magukat, amit tán még sem tettek volna, ha a maranosz gunynév volna, melyet üldözőiktől kaptak.

Szerintem azért elfogadhatóbb egy negyedik magyarázat:

Mondottuk már, hogy a maranusok héberül *anuszim*-nak mondták magukat. Ennek az egyes száma szefard kiejtéssel ejtve a szót: *anosz*. Azaz, ki kényszer alatt áll és akiről mestereink azt tanították, hogy: az Ur mentette föl. [Anosz rachamana patrê.]

Az erőszakkal kitértett spanyol zsidók már most gyakran mondhatták egymásnak: *mar anosz* [מר אנוש] az ur [ön] kényszer alatt áll. Használhatták mint kérdést. Ha ismeretlenekkel találkoztak, azt kérdezhették egymástól: mar anosz? az ur kényszerített? De használhatták megnyugtató vigaszként is, hogy hisz: mar anosz, az ur kényszerített. Kényszer alatt állsz, tehát nem vagy bűnös, ha a zsidó törvényeket megszeged, ha künn más hit hívének valód magadat. Ezt oly gyakran hangoztathatták, hogy nevükké vált, és ez a nevet bátran is viselhették, mert hisz e névben benne van a fölmentésük.

A maranosz ennél fogva nem esik messzire az *anuszim* [anosz] névtől, mondani ugyanazt mondja, amit az.

Nem állítom, hogy ennek okvetetlenül így kell lennie, de merem állítani, hogy a maranosz név összes eddigi magyarázatai között ez a legelfogadhatóbb. Nehézség itt is merül föl, az t. i., hogy föl kell tételeznünk, hogy a spanyol zsidók arameus szavakat használtak, ami nem egészen bizonyos.

A maranosz szónak meg van különben az a tulajdonsága, ami a boldogult Kaufmann Dávid egy adomája szerint meg van a legtöbb nehéz bibliai versnek is. Tudniillik, hogy nehéz marad, akárhogy magyarázzuk.)

Fenn és lenn, kicsinyek és nagyok.

Ha alulról gőzök szállnak föl, fenn megered az eső.

(Felülről csak akkor adják meg a jót, ha lenn szorgalmazzák. Csak erős forrongásra kapják meg a népek szabadságukat. Magától az még sohasem jött, épp úgy mint az eső, mely csak akkor ered meg, ha előzőleg a földről gőzök szálltak a magasba. Nem szabad azért kicsinyleni a mélységekben támadt mozgalmat. Minden jónak lenn van a forrása; fenn csak engednek.)

*

Szikrától még soh'sem gyult föl a gerenda. De ha vékony gallyakra akad, azok igenis tüzet fognak tőle. A gallyaktól aztán lángot kap a gerenda is.

A csak imádkozónak.

Szeresd az Istent teljes szivedből: parancsolja a Szentírás. Te pedig csak imádkozol. Hát az vagyon írva: szeresd az Istent egész *nyelveddel?*

*

Ha *csak* imádkozol, jobb volna, ha nem imádkoznál. A király elé ne menjen, ki megszegi parancsolatait. Tiszta életet, szeretetet és nemes cselekedetet akar az Ur. Te pedig beszennyeztél életedet becsstelenséggel, embertársadat megrontottad, könyörület a szivedet meg nem illette — és még az Ur elé mersz lépni imádságoddal?

*

Ez az ember, szól az Ur, jót tehetne, de nem tesz, mert azt hiszi, a gonosz pótolja a jótevést, ha imádkozik. Hisz ez az ember *nyerészkedni* akar imádságával!

Az okos babyloniaiak.

Babyloniában az olyan emberrel, ki nehéznek találta a gyaloglást egyenes úton is, hegyet másztak. Mikor aztán az egyenes utra engedték, nagyon boldog volt. A hegymászás olyan nehézére esett, hogy azt, mit elébb elviselhetetlennek talált, most valóságos megváltásnak mondotta.

(Kóstoljunk csak belé a rosszabbba, majd örvendeni fogunk annak, mit most teherként viselünk.)

Nem a törvény tartja fenn az emberiséget.

A derék ember ott kezdődik, ahol a törvény végződik.

(Aki csak a törvényt tartja be, távolról sem derék ember még. Sőt lehet amellet becstelen ember és gonosz ember is. A derék ember az, ki olyat cselekszik, mire a törvény nem kötelezi. S annál derekabb, minél gyakrabban cselekszik ilyet. Ha minden ember csak a törvényt tartaná be, a társadalom fölbomlana, az emberiség tönkre menne.)

Hosszadalmas tanácskozás.

Mig a farkas és a pásztor tárgyalnak, addig tönkre megy a bárány.

(Midras Tanchuma szerint ezzel a hasonlattal sürgette meg a fölzsabadulását a sanyargatott Izrael a Pháraóval nagyon is hosszan tárgyaló Mózesnél. Ha még soká tart, szólottak, ha a Pháraóval még soká tárgyalasz, nem lesz kit megváltani. Azalatt tönkre megyünk, vagy fölshivódunk. Ezt a hasonlatot sokszor használták később olyan esetekben, mikor tanácskozásokkal töltötték az időt. holott cselekedni kellett volna. Akit meg akartak menteni, elpusztult a hosszú tanácskozások alatt. Hasonló ehez az ismert latin közmondás: Roma deliberante, Saguntum perdidit: mig Rómában a szenátus afölött tanácskozott, hogyan mentse meg az ostromolt Saguntum városát, azalatt a magára hagyott Saguntum megadta magát az ellenségnek [Hannibálnak]).

Egyebek.

»Meglészen tenéked *mindened*« olvassuk az áldások fejezetében. Mit kell az alatt érteni, hogy meg lesz *mindened*? Azt, hogy jó feleséged lesz. Mert a jó feleség minden. Nélküle nem áldás az áldás. A legfőbb áldás ő maga.

*

Jeruzsálemben nem alkalmaztak bírót, kinek nem volt felesége. Azon a nézetten voltak, hogy akinek nincsen felesége, annak nincs helyes ítélete. (Hogy a nő növeli a férfi belátását, élesíti ítéletét, nemesíti ízlését és hogy egyáltalán roppant befolyással van eszére és lelkére, annak a talmud többször ad kifejezést.)

*

Nem azért, szólta Ula, (a talmud ismert nőgyölölője), hanem azért, mert Jeruzsálemben azt hitték, hogy csak az lehet igaz bíró, ki megismerkedett a legfőbb rosszal is.

*

Ahogy az Ur befejezte a világ teremtésének művét, ünnep lett a földön. Ezt az ünnepet az Ur utolsó alkotása: a nő hozta. A nő, ki azóta ünnepet visz a szivekbe, ünnepet mindenhová, ahol csak megjelenik.

*

Gazdag ember, ki zsugori ember: beteg ember.

*

Azt mondod: nem tehetsz róla. Hát a koczka játszott teveled, nem te a koczkával? a korcsma sem ment tehozzád, hanem te mentél a korcsmába: hát, hogy mondhatod, hogy nem tehetsz róla?

*

A koczkás nem csak pénzét játssza el, de eljátsza idejét, önérzetét, becsületét, életét is. A koczkást ne fogadjátok be családotokba, ne bizzatok rá hivatalt, ne fogadjátok el tanuzását. (Ne mondják kedves olvasóim: hál' Istennek! ma már nem üzik a koczkajátékot. Most üzik a rosszabbat: a kártyajátékot.)

*

Minél nagyobb az ember, annál nagyobb az árnyéka.

*

A csóka nem hiába tartózkodik a varjak között. Fajtájukból való.

TÁRCZA.

Urak és zsidók.

Pár évvel ezelőtt lenn jártam Erdélyben a rokonoknál. Az anyám részéről való rokonaim legnagyobb része egy faluban lakik még mindig. Az öregek tudniillik. A fiatalok elszéledtek erre-arra, kit merre szólított el a hivatala. Hogy melyik az a falu, amiről itt szó van, az mellékes. Annál is inkább az, mert amit elmesélek, megtörténhetett volna másutt is. Meg is történt, csak-

hogy nem én tudok róla, hanem más és az a más talán nem irtál az ujságokba történeteket. Jellemző históriákat, amiknek a *miértjét* részben meg tudja magyarázni véges emberi elmével, részben nem. A mint hogy például ebben az esetben is megintog a fajtam józanságába, komolyságába vetett hitem s cserben hagy a logika, aminek minden okozat számára ki kellene hámozni a mindenféle misztikus göngyölegből az okot.

A sok mindenféle rokon meghívása közül természetesen azt fogadtam el, akinek legkevésbé esik terhére a vendéglátás. Egy öreg nagybátyámét. A falu közepén lakott óriás kertben, emeletes házban, amire hatalmas tölgyek lombja borult. Az emeletről széles veranda nyult bele a kertbe, kőkorláttal, amiről köröskörül sűrű zöltség futott föl a mennyezetre zsinegen. Olyan volt ez a veranda, mint egy sátor finom szürmu, de azért tartós kék virágból. Alig látszott a virágtól a zöltség. Nagyszerűen lehetett dolgozni rajta.

A nagybátyámnak szép nagy családja volt. Lányai, fiai, a kik a szomszédos város gimnáziumában, a felsőbb osztályokba jártak. S vendég is akadt. Fiatal emberek, akik a lányok kedvéért jöttek, s idegen lányok is. Városiak, akik ott sütek le barnára s visitva menekültek a csikók és a borjuk elől is. Különben az én virágsátoromat szállották meg legszívesebben, mert onnan látni lehetett az utcát. O, az utca nélkül nem tudnak lenni az emberek.

Egyszer hallom, hogy az egyik kisasszony az otthoniak közül, azt mondja:

— Megy a Rűfke a Szálihoz.

Rűfke... Így, ahogy kimondja az ember, még muzsika is van ebben a szóban. Határozottan nem csunya név, hanem a rosszindulat, amivel a lány ejtette ki a száján, nyilvánvalóvá tette, hogy nagyon lenézi azt a bizonyos Rűfkét, aki megy a Szálihoz. Kíváncsi lettem, hogy ki az, akiről szó van s kinéztem a zöld levelek között. Lenn az utcán szaporá járásu, szép magas leány ment fölfelé. Dús fekete haja vastag fonatban, mintha hátra huzta volna a fejét. Ez tette a nőknél szokatlanul határozottá, egyenessé a testtartását. Az arcza szép volt, talán kissé tulságosan vértelen, fehér, de a fekete szemei csillogtak, mintha szikra lett volna bennük. Izléses, egészen sima ruha volt rajta s ahogy kissé fölfogta a poros uton a szoknyáját, finom kis cipőcskéket láttam a lábain.

— Ki ez a lány?

— Nemes mérnöknek a lánya. Ötven krajczáros név. Azelőtt Neumannok voltak. Zsidó.

— S a Száli?

— Az meg még most is Kohn. Bérő a Galantay birtokon. Nagy kisasszonyok mind a ketten. Szörnyen adják a műveltet.

— Ugy?

Végignéztam a lányokon, meg a fiatal urakon is, akik között mintha némelyiknek nagyon laposra nyomott lett volna a feje. Ilyen volt tegnap is, de én csak akkor vettem észre, amikor vigyorogva hallgattak ők is a Rűfkéről szóló adatokat... Istenem, úgy látszik, hogy némely ember még a végszükségben sem határozza rá magát arra, hogy gondolkozzék. Nyomott volt a levegő, elcsüggedtem benne. Csak az járt a fejemben, hogy pakolok. A bátyám azonban nagyon is szívesen marasztott. Okát se tudtam volna adni igazán annak, hogy olyan hirtelen elmegyek. Hát maradtam.

Látták azonban, hogy unatkozom, hát hallottam mindenféle tervekről, hogy valami mulatságot kellene csinálni. Valami műkedvelői előadást, amivel rögtön dol-

gom akadna nekem is. Ha én rendezném. Hanem hát sok mindenféle akadálya volt a dolognak. Nem igen akadt darab például, aminek a szerepeit ki tudtuk volna osztani. Voltak ugyan elegendő házbeliek, hanem a városi kisasszonyok húzódoztak s a fiatal urak közül is kijelentették néhányan, hogy nem állnak be komédiásnak. Eszembe jutottak a zsidó lányok.

— Talán a Nemes kisasszonyt meg a Kohn kisasszonyt kellene belevonni a dologba?

— Ah! — Ezt többen is mondták. Lányok és férfiak vegyesen. — De aztán mintha elszégyelték volna kissé magukat előttem, a különös gondolkozásu nagyvárosi előtt... Egyébként is indokolni igyekeztek az elutasítást. — Különben is még akkor sincs elég férfi. Arra is szükség volna...

A nagybátyám is beleszólt a beszédbe.

— Van férfi, hogy ne volna. A Nemes fiu például... Művelt ember, tanár s csinos fiu, vagy a Bertalan, a Száli bátyja. Annak bizony akármelyitek is megirigylheti az esztét. Huszonöt éves és már kész mérnök. Nemessel együtt vállalta el a tagosítást. S micsoda tapasztalt ember. Bizony már sokszor kikértem a tanácsát — s őszintén szólva szép pár ezer forintom siratná azt, ha nem fogadtam volna meg a szavát, a mikor azt mondta, hogy adjam el malomrészcényeket. Mindenhez ért.

Most a nagynénim, egy igen kellemetlen kisasszonyka szólt bele a dologba.

— Ugyan, hagyj békét már nekem ezekkel a zsidókkal.

A szobalány behozta a postát. A sok árjegyzék meg ujság között volt egy levél is — amerikai bélyeggel. A bátyám kibontotta, bámulta s csak sejtette, hogy miről ír az amerikai. Az a bizonyos amerikai, a kivel összeköttetésben állott. És pedig azoknak a csodaszép almáknak a révén, a melyek már pirulni kezdtek a rengeteg kertben. Valami kiállításon meglátta ezeket az almákat az amerikai s azóta minden évben nagy summáért rendel belőlük. — Hanem a levél angolul volt írva — s ki a fene tud angolul? Minek tudjon a magyar ember angolul? A nagybátyám visszahívta tehát a szobalányt, odaadta neki a levelet s azt mondta neki.

— Vidd el ezt a levelet a Nemes mérnök urhoz a lánynak, a kisasszonynak, tudod? S mond meg neki, hogy kéretem, hogy szíveskedjék nekem lefordítani. És, hogy tiszteltetem s köszönöm a szívesességét...

Megint a nagynéni szólt.

— Na hallod? Azt a csekélységet csak megteheti minden czeremonia nélkül.

— Jó, jó, legyen meg a formája.

A nagynéni azonban még mindig boszus volt.

— Nem szeretem az efféléket. Az efféle zsidó tőkét csinál mindenből. Ha egy kis szíveséget tesz, hát már majd azt hiszi, hogy barátkozhatik...

Csendesen mosolyogva szóltam közbe.

— Megpróbálták már?

— Mit?

— A barátkozást.

— Nem, még nem. Hanem soh'se tudhatja az ember. Máris nagyon bizalmasan köszönetnek az utcán.

Ennek a napnak az estéjén csakugyan elutaztam. A nagybátyám váltig kérdezte, hogy: miért jött rám olyan egyszerre a *mehetnék*? Aztán kisütötte, hogy a nagyvárosi ember nem tud nyugodtan megülni egy helyen. Ráhagytam, hogy úgy van.

Thury Zoltán.

